SAYI : 656
14 OCAK 1967
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 656

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ:

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — DÜNYADA: T. Kemal — İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — TİYATRO: Naciye Fevzi — SİNEMA: Nijat Özön — KİTAPLAR: İlhami Soysal

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SÂN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI :

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. — Erdoğan Çiftler

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI:

3 aylık	(12 nüsha)	1250 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI :

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER :

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH :

11.1.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Bu hafta AKİS sütunlarında, bir isyan olayı ile bir zabıta vakasını, ilgiyle okuyacağınız bir hava içinde sunmaktayız.

CHP. içinde olup-bitenler, hemen bütün memlekette büyük ölçüde yankı uyandırmıştır ve uyandırmaktadır. Ana muhalefet partisinde son Kurultaydan hemen sonra başlayan bir "neden ben değil de, öteki?" kavgası nihayet bir isyan şeklini almıştır. Başlarında Prof. Turhan Feyzioğlunun bulunduğu bir grup C.H.P.'li, Kurultayın alkışlar arasında göreve getirdiği Ecevit ve ekibine karşı harekete geçmiştir. Hem de abesi savunarak!..

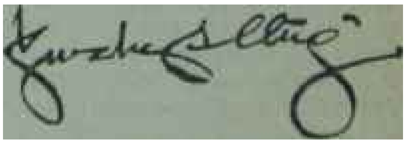
Hareketi isyan olarak nitelememizdeki sebep, isyancıların hareketlerinin hem bir fikrî yönünün bulunmaması, hem de bir partinin en yetkili, meşru organı Kurultay tarafından göreve getirilen yeni ekibe karşı gayrimeşrû bir hava taşımasıdır. İşin hazin tarafı, bu isyan hareketinin lideri pozunda, bir zamanların ünlü CHP'lisi Feyzioğlunun bulunmasıdır. Ben, Feyzioğlunu çok yakından tanıyan bir insan olarak, onun bugünkü durumunu, doğrusu, kendisine yakıştıramıyorum.

Feyzioğlunun bütün şanssızlığı, sağında ve solunda yer alan, cesamet bakımından birbiriyle ters orantılı İki megaloman partnere sahip olmasıdır. Kabiliyetleri kimse tarafından inkâr edilemeyen Feyzioğlunu bu hale. hiç şüphesiz, kendisinin aşın ihtirası, sabırsızlığı ve etrafındaki dostları sürüklemektedir. Bu itibarla, eski AKİS yazarı Feyzioğlunun, bu satırları yazmak zorunda kaldığımız için AKİS'e kızmaması gerekir.

İsyan hikâyesinin altında yatan nedenleri ve İsyancı takımın stratejisini "CHP" başlıklı yazıda okuyacaksınız. Şüphesiz, CHP'nin yetkili organları bu anlamsız çekişmeye dur diyecekler ve, operasyon ne derece sıkıntılı olursa olsun, yaraya neşteri vuracaklardır.

Geçen hafta, Moskova Büyük Elçiliğimiz Müsteşarı Sadi Coruk, bilinmeyen bir sebeple intihar etti. İntihar olayı birden esrarlı bir havaya büründü. AKİS muhabirlerinden Yılmaz Gümüşbaş, birkaç koldan çalışmak suretiyle, cidden başarılı bir "Zabıta" yazısı hazırladı. Yazı yazılırken bir başka intihar olayı da ele alındı. Sadi Coruk ile ilişkisini tespit ettiğimiz, eski İçişleri Bakanlığı Önemli İşler Müdürü, İthalât ve ihracatçı Selâhattin Tukyunun intiharı da James Bond romanlarına taş çıkartacak bir esrar havasına bürünmüştür. "Zabıta" başlıklı yazı, bu intihar olayı ile ilgili bilgiler de değerlendirerek, 1967'nin en ilginç zabıta olayına ışık tutmaktadır. Sanırım ki yazı, Emniyet tarafından da dikkatle okunacaktır.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Cilt : XXXVII Sayı: 656 14 Ocak 1967

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sevimsiz âdetler

Sayın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunayın, Başkentteki ve yurt içindeki gezi şeklinden kendisinin memnun olup olmadığı bugün pek çok kimse için bir merak konusudur. Trafiği gittikçe güçleşen Ankarada, Cumhurbaşkanı ne zaman bir yere çıkacak olsa, bol motosikletli ve cipli, gürültülü kafilesinin geçişi için yollar kapanmakta, herkes tedirgin edilmekte, sonra, halkın hırslı hırslı söylenmesinin ortasından sayın Sunay geçip gitmektedir. Halbuki Cumhurbaşkanlarının böylesine âlâyıvâlâ içinde dolaşması demokratik hayata geçmemizle birlikte hafifletilmiş, Bayar ve Gürsel ise sadece bir takip arabasıyla yetinmişlerdir. Onlardan sonra gelen ve güvenliği bakımından bu çeşit ted birlere hiç bir ihtiyacı olmadığı bilinen Sunay için bütün trafiğin aksatılması, yollara beyaz başlıklı inzibatların, polislerin sıralanması tam bir işgüzarlığın işareti olarak halkı rahatsız etmektedir. Bunun, Cumhurbaşkanını sevimli yaptığını söylemek ise, kimsenin inanmayacağı bir mübalâğa olur.

Sayın Sunayın yurt gezileri de aynı hava içinde cereyan etmekte, toplar atılmakta, bilhassa askerî o kadar güvenlik tedbiri alınmaktadır ki kimse bir şey anlayamamaktadır.

Bu durumun sayın Sunayın arzusu neticesi olmadığı muhakkaktır. Fakat kendisinin, bunun farkında bulunmadığı da iddia edilemez. Amerikada, Fransada Cumhurbaşkanlarının bu tarz kafilelerle seyahat etmesi Türkiye için her halde örnek sayılamaz. Türkler ne amerikalıdırlar, ne fransız. Üstelik, bizde böyle dolaşmaların bir de sevimsiz hatırası vardır. Cumhurbaşkanının geçişini beklemek, ters yollardan geçmek mecburiyetinde kalmak, eğer zannediliyorsa ki vatandaşları memnun etmektedir ve onları Devletin Başkanına bağlamaktadır, bunda fena halde ne demektir.

Cumhurbaşkanı Sunay bir gezisinde
Eski usul bozulur mu?

Sayın Cumhurbaşkanı bilhassa askerî makamlara bu tarz gösterilerden sakınmalarını tenbih ederse ve kendisinden önceki Cumhurbaşkanları gibi bir, haydi iki takip arabasıyla yetinirse bir tadsız durumun önüne geçmiş olur.

C. H. P.

Tavuk ve yumurta hikâyesi

(Kapaktaki isyancı)

Geçen haftanın sonunda birgün, CHP'nin İnönü ve Ecevit yönetimindeki Genel Merkezine karşı isyan bayrağını açan ekibin şefi Feyzioğluna AKİS muhabiri şu soruyu sordu:

"— Beyfendi, ne olacak bu işler?"

Profesör bir an düşündü, suratından kötümser bir ifade geçti, söze "İnşallah iyi olur. Hayırlısı..." diye-başladı ve sonra şöyle dedi:

"— Kurcalamasanız biraz!"

Bu sözde, CHP içindeki çatışmayı bu hale Basının getirdiği gibi bir anlam vardı.

Bu işin bu hale bazı "kurcalamalar" yüzünden geldiği doğrudur. Ama Basın mıdır kurcalayan, yoksa Kurultay yenilgisini hazmedemiyenler mi? Bu sorunun cevabı, olayların izlenmesi, gelişmelerin gözden geçirilmesiyle rahatça verilebilir. Meselâ, haftanın başında Pazartesi günü CHP Meclis Grup odasında cereyan eden şu olay hiç de anlamsız değildir:

O gün, CHP Millet Meclisi Grup Yönetim Kurulunun kâtip üyesi Coşkun Kırca, Grup Kâtibi Kemal Erdara,

"— Ver bir tane!" dedi.

HAFTANIN İÇİNDEN

Hain Kurttan kim korkar?

Metin TOKER

Kütleler, tarihin bütün devirlerinde bazı kelimelerle elbette ki korkutulmuştur ve yüreklere salınan bu korku, aslında, bazı maksatların hizmetkârlığını yapmıştır. Böyle, yüzlerce "umacı - kelime"yi bulup çıkarmak işten değildir. Bugün Türkiyede bunlardan bir tanesi piyasadadır: Marksizm!

Filozof Marx, bir gelişmenin ilk devirlerine gidilecek olursa, şimdi tamamile ayrılmış olan bir çok cereyanın temelindeki adamdır. Sosyalizm onun felsefesiyle yuğrulmuştur. Sonra, komünizm çıkmıştır. O da, peygamber olarak Mars'ı ilân etmiştir. Rus komünizmini çin komünizmi takip ettiğinden sarı komünistler beyaz komünistleri aynı Marx'a ihanetle suçlamışlardır. Marx'ın yaşadığı, yazdığı günlerden bu yana köprülerin altından öyle bol su akıp gitmiştir ki insanlar Âdemden geldikleri için herkesi akraba saymak nasıl bir fanteziyse Stokholmde İsveçi idare eden bir sosyalistle Pekinin kızıl muhafızlarını Marx'ın aynı çeşit şakirtleri saymak o kadar büyük bir demagojidir.

Şimdi Türkiyenin, en fazla oy almasa da mutlaka en tesirli partisi olan C.H.P.'deki bir yeni hareketin kötülenmesi için eller bu marksizm çamuruyla bulanmıştır ve çamur öne çıkanın yüzüne sıvanmaktadır. Ortanın Solu sosyalizme açılan bir kapıdır, sosyalizmin temelinde marksizm yatar, marksizm bugün komünistliktir, Ortanın Solu Türkiyeyi komünist yapacaktır! Bu, "Kört at nadirdir, nadir olan kıymetlidir, kör at kıymetlidir" sillojizmasından dahi daha kaba bir yutturmacadan başka şey değildir.

Evvelâ Marx'ı, fikir tarihinde gerçek yerine oturtmak lâzımdır. Marx, "eğer o kafayla giderse" kapitalist sistemin başına gelecekleri bir kehanet gibi, bir bir söylemiş olan adamdır. Ondan sonra da, bu kehanet gerçekleştiğinde nasıl bir toplumun onun yerini alacağım anlatmıştır.

Ama kapitalist sistem, belki de en fazla marksist cereyanların tesiriyle, "o kafayla" gitmemiştir. 19. Yüzyılın sonu ve 20. Yüzyılın başı kapitalizmin kendisine çekidüzen vermesi devridir. Bunda, temellerinde marksizm yatan sosyalist partiler, sendikalar, bir takım dernekler, yayın organları, aydınlar büyük rolü oynamışlardır. Marx yeni bir toplum düzeni koyduğunu sanırken aslında, böyle bir düzene düşmemek isteyen sistemlerin neler yapması gerektiğini göstermiş, 19. Yüzyıl kapitalizmi için bir tehlike çam yerine geçmiştir. O sistemi olduğu gibi muhafaza etmek için eldeki kudretin bir kaba kuvvet halinde kullanılarak duruma hâkim olunmasını isteyenlerle buna im**kân bulunmadığım, tutulacak yolun sosyal reformlar yolu olduğunu söyleyenlerin mücadelesini Batı Avrupada ikinciler, zamanında kazandıklarından, Marx'ın kaçınılmaz gördüğü proletarya ihtilâli hiç beklenilmedik bir memlekette, sakallı filozofun aklına getirmediği Rusyada patlak vermiştir. 19. Yüzyıl Batı Avrupasının kapitalizmi *ise,* olgun bir gelişme içinde, bugün "batı tarzı hayat" dediğimiz düzen haline girmiştir.**

Türkiyede bu düzene de karşı olanlar, bu düzende de insanın insanı istismar ettiğini söyleyenler, Fransada, İngilterede, Almanyada, İsveçte hâlâ "ağalar"ın bulunduğundan bahsedenler ve ancak komünist bir sistem içinde eşitsizliklerin kalkacağına inananlar yok mudur? Bir partinin sözcüleri bunu, üstü çok az kapalı şekilde yazıp çiziktirmektedirier. 20. Yüzyılın ortasındaki manasıyla marksist olan o partidir, ama bu parti C.H.P. değildir. Eğer bir benzetmeye yer varsa şöyle demek kabildir: 19. Yüzyıl kapitalizmi için Marx ne idiyse Türkiyedeki 20. Yüzyıl ortası düzeni için T.İ.P. odur ve bu kapitalizm için sosyalist cereyan ne olduysa C.H.P. Türkiyedeki 20. Yüzyıl ortası düzeni için o olmak istemektedir. C.H.P. nin bu gayretine komünistlerin çomak sokma çabasını anlamak kabildir. Bir yüzyıl önceki tecrübede de sosyalistler, karşılarında bugünün komünistlerini bulmakta gecikmemişlerdir. C.H.P.'ye bugünkü düzenin kaba çıkarcı takımının, istikbale bakmak için bir fikri hazırlıktan dahi yoksun "fındık tüccarı"nın da karşı koymaya çalışması tabiidir. Şaşırtıcı olan, C.H.P. içindeki bir kaç aydının bunlarla işbirliği yapması, 19. Yüzyılda Batıda nasıl kaybedilmişse Türkiyede de kaybedileceği muhakkak bir savaşa Don Kişotun silâhlarıyla katılmasıdır. Turhan Feyzioğlu gibi bir adamın, vaktiyle temelindeki harca Marx da karışmış bulunduğu için bugünün batılı sosyalist partilerini Türkiyeye umacı diye göstermeye kalkışması, kütleler üzerinde tesiri kelimelerde araması garip olduğu kadar hazin de bir manzaradır.

Ama, gene tarih şahittir ki "umacı - kelime"ler, tesirlerini bir kısa sürenin sonunda hep kaybetmişlerdir ve taze fikirler onların tasalludundan yakalarını sıyırıp yeni ufuklara doğru yollarım almayı daima bilmişlerdir. Türkiyede, eğer patlamalar olsun istenilmiyorsa, sosyal reformlara şiddetle muhtaç bir düzenin bulunduğu, 27 Mayısın getirdiği hava içinde farkedilmiştir ve seçimli devrenin ilk hükümetleri bu yolu tutmuşlardır. Hareketin bayraktarlığım yapmış olan C.H.P.'nin, meşaleyi elinden bırakmasını istemek haksızlık, bunu beklemek safdilliktir.

Grup Katibi, "Neyi?" der gibi, Kırcaya baktı. Kırca, sabırsızlanarak,

"— Canım, şu gönderdiğimiz bildiriden ver" diye ısrar etti.

Ama Grup K&tibi hâlâ, konuyu anlamazlıktan gelmek niyetindeydi,

"— Neyi gönderiyoruz ki?" diye gözlerini saf saf açtı.

Bu defa, Kırcanın yanında bulunan AKİS'çi dayanamadı, masanın camı altında yatan, beyaz kâğıt üzerine siyah ve kırmızı ile basılmış bildiriyi gösterdi ve,

"— Şundan istemiştim.." dedi.

Kâğıdın üzerinde, iri puntolarla, "C.H.P. 18. Kurultayı Bildirisi" başlığı ve altıok işareti bulunuyordu; alt kısmında ise, dikkati çekmek için, iki kırmızı yatay çizginin arasına şu ibare konulmuştu: "CHP Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupları Yayını".

Bu bildiri, birkaç gündenberi, bir tebrik kartına iliştirilerek, CHP teşkilâtına postalanmaktaydı. Bildiri, XVIII. Kurultayın kabul ettiği metindi. Yalnız, Grup Yönetim Kurulu bunu bastırırken, önemli saydığı bölümlerin üzerine kırmızı nokta ile, dikkati çekecek şekilde, işaretlenmiş başlıklar koymuştu. Bu başlıklardan biri de şuydu: "CHP sosyalist değildir ve olmıyacaktır"

Bildirinin sonuna ise parantez içinde ve italik harflerle şu yazılmıştı: (CHP tüzüğünün 21 inci maddesinin 2 nci fıkrasının 2 nci cümlesi uyarınca 21 ekim 1966 tarihinde kurultay tarafından bağlayıcı karar olarak ittifakla kabul edilmiştir)

Siz kimsiniz, allahaşkına?

Bu, Kurultayda ve Parti Meclisinde yenilgiye uğrayan ve ancak Grup yöneticiliklerini ele geçirebilen çomakçı ekibin yeni bir oyunu idi. Parti Meclîsi kararına aykırı bildiri yayınlamakla işe başlıyanlar. Teşkilâta, Genel Merkez kanalından geçmiyen bildiriler göndererek, çıktıkları yolculuğa devam ediyorlardı. Bu, hizip mücadelesinde bunların Meclis Gruplarını da kullandıklarını gösteriyordu. Grup Kâtibi Erdar bile, memuriyetteki tecrübesiyle, yapılan işte bir bityeniği olduğunu hissetmiş olmak ki, böyle bir bildiri gönderildiğini açıklamak isteme mişti. Ama Kırcanın pervasızlığı ve ısrarı karşısında o da bildirinin "iki gündenberi" Teşkilâta gönderildiğini kabul etti.

Gazeteci, Kırcaya, bu bildirinin Genel Merkez yerine Grup tarafından gönderilmesinin Teşkilâtta tuhaf karşılandığını ve bazı tepkiler yarattığını söyledi. Kırca:

"— Ne tepkisi?" deyince, gazeteci,

"— Meselâ, Altındağ İlçesinin size verdiği cevap... Onlar, Kurultay bildirisini Genel Merkezden temin ettiklerini ifade ederek sizinkini iade etmişler. Yazdıkları yazının bir sureti yanımda" dedi.

CHP Altındağ İlçe Başkanı Osman Dedeoğlunun imzasıyla CHP TBMM Grupları ortak başkanlığına gönderilen yazıda şöyle denilmekteydi: "İlçe başkanlığımıza gönderdiğiniz tebrik ve 18. kurultay bildirisini aldık. Tebrik için yönetim kurulumuzun teşekkürlerini iletiriz. Ancak, bildiriyi iade ediyoruz. Çünkü bizim particilik ve tüzük anlayışımız, bu kabil bildirilerin genel merkez kanalı ile gönderilmesini âmirdir. Bundan böyle bu ve benzeri bildirilerin genel merkez kanalı ile gönderilmesini, aksi takdirde okumadan iade edeceğimizi bilmenizi rica ediyor ve bu anlayışın gereği olarak ta gönderdiğiniz bu bildiriyi iade ediyoruz."

Turhan Feyzioğlu
İsyancı!

Altındağ İlçe Başkanlığının yazısına şu ilgi çekici not da eklenmişti: "Not: Bu bildiri (18. Büyük Kurultay bildirisi) evvelce genel merkezimizden temin edilmiştir."

Bu yazıyı daha önce okuduğu anlaşılan Kırca, parmağım havaya kaldırdı ve iki yana sallıyarak,

"— Kurultay bildirisinin Genel Merkez tarafından gönderildiği doğru değildir" dedi.

Sonra Kurultay bildirisinin tamamen kendi kaleminden çıktığını, kendine özgü tevazuu ile açıkladı ve okumaya başladı.

Kırcanın uğurlu kalemi

Kırcaya göre, bu bildiride her şey pek güzel şekilde belirtilmiş, Ortanın Solu da sınırları belli, açık seçik tarif edilmişti. Kırcanın elinden çıkan "açık-seçik" Ortanın Solu tanımı ise şuydu: "CHP XVIII nci Kurultayı CHP'nin kuruluşundan beri izlediği fikirler ,ülküler ve icraatı ile karakterinin siyasal akımlar arasında partimize ortanın solunda yer verdiğini kesinlikle tesbit etmiştir."

Bu tanıma göre, Ortanın Sola hiç de öyle, herkesin sandığı gibi bir yenilik, bir taze hareket değildir. Bu, CHP'nin kuruluşundanberi vardır! Yine bu tanıma göre, meselâ Ortanın Solunun CHP'ye canlılık getirdiğini söylemek, Kırcanın çizdiği ve "Aman, parti bölünmesin" diye Kurultayda itiraza uğramayan dar sınırı aşmak olacaktır. Hele bu tanım, Feyzioğlu ekibinin yaptığı gibi biraz da muhafazakâr yorumlanırsa, büsbütün daralmakta ve idam mahkûmlarının kapatıldıkları hücrelere benzemektedir. Zaten son günlerde "8'ler" diye anılmağa başlanan hizbin niyeti budur: Yeni ve zinde fikirleri ve elemanları hücreye kapatıp, icabına bakmak!. Bu yüzdendir ki Ecevit ve arkadaşları bulut deseler, bunlar havalara fırlamakta, "tamam, siz bize ördek dediniz!" diye gürültü koparmaktadırlar.

Nitekim, Ecevit ekibini, sosyalizm bir yana, marksizmle suçlarlarken dayandıkları delil "sosyalist değilim demedi" olmaktadır. Bir yerde bir Merkez Yönetim Kurulu üyesi "işçinin patron tarafından is-

tismarına karşıyız" dese, "8'ler" meseleyi şöyle yorumlamaktadırlar: "Bu, sınıf mücadelesini teşvik etmektir, marksist partilerin üslûbudur. O halde bunlar, CHP'yi marksist yapmak istiyorlar.."

Hızlarını alamayanlar

Bu tutucu hizip, Genel Merkezi suçlayacağım ve parti kararları ile ilkelerinin sınırı dışına iteceğim diye uğraşırken, kapıldığı büyük hırs ve heyecanın sonucu olarak kendisi sınır dışına doğru yol almıştır. Hem de barız şekilde... Sekiz imzalı karşı bildiri ile başlıyan bu yolculuk, AP'li gazetelerle dirsek teması kurmakla ve bu gazetelere maksatlı demeçler vermekle devam etmiştir. Bu hizip, bir zamanlar AP'nin CHP'ye yönelttiği ithamlara sahip çıkınca, AP'li basın bunların söz ve davranışlarım "Nasıl haklı çıktık, gördünüz mü! İşte, bizim söylediklerimizi CHP'liler de teyid ediyorlar. CHP komünisttir" diye değerlendirmiş ve Feyzioğlu hizbine sahip çıkmıştır. Bugün Son Havadis, Adalet, Dünya, Hürriyet ve Sabah gazeteleri, CHP içindeki bir hizbi, yâni Feyzioğlu ve arkadaşlarını, açıkça desteklemektedirler. Feyzioğlu, son İstanbul gezisinde, Demirelin ücretlisi bir dünyalıkcıyla başbaşa yemek yemiştir. Bu yemekte neler konuşuldu, dünyalıkçı mı Feyzioğluna, yoksa Feyzioğlu mu ona taktik verdi, bilinmez ama, bu "başbaşa yemek"ten sonra gazete Ecevite ve CHP yöneticilerine ithamlarını keskinleştirmiştir. Bu hizbin militanlarından Arif Ertunga ise hızını alamıyarak, AP'li "Bâbıâlide Sabah" gazetesine fiyakalı bir demeç vermiş, "Parti içindeki marksistlerle mücadelemiz sonuna kadar devam edecektir" demiştir. Ertunganın kastettiği, Ecevit ekibidir. CHP içindeki reaksiyoner hizbin sloganı artık, "Parti içindeki sosyalistler" değil, "Parti içindeki marksistler"dir.

Kafalardaki kavak yelleri

Ancak bu hizip, herşeye rağmen, Teşkilât tarafından desteklendiğine son zamanlara kadar inanmaktaydı. Hattâ, kendilerince, Kurultayda kaybetmelerine sebep, organize olamamalarıydı. Yoksa, Teşkilât mutlaka ve mutlaka kendilerinin arkasındaydı. Bu yüzden, Feyzioğlu hizbi, Kurultaydan hemen iki ay sonra Ecevite ve İnönüye karşı kılıcı çekerken, "Teşkilât, gerekçemizi bir öğrensin, yeter! Tulum halinde peşimizden gelir" diye düşünüyordu. Hiziptekilerin şahsî ağırlıklarının da bunda rol oynıyacağını üstadlar sanmaktaydılar. Açacakları mücadelede birçok il, otomatikman kendilerini destekliyecekti. Feyzioğlu Kayseriyi, Melen Vanı, Arif Ertunga İzmiri, Turan Şahin Muğlayı, Emin Paksüt Ankarayı, Orhan Öztrak Tekirdağı, Coşkun Kırca da İstanbulu güçlü şahsiyetleri ve liderlik vasıfları ile peşlerinden sürüklediler mi, üç aşağı beş yukarı, Teşkilât problemi de halledilivermiyordu!

C H P . Genel Merkezi
Dışardan gazel okuyanı var

Fakat işler, umdukları gibi yürümedi. Meselâ İstanbulu peşinden sürükliyecek kahraman, Kırca, son İstanbul gezisinde, Ecevit lehinde bildiri yayınlayan Gençlik Kolu üyelerini azarlamağa kalkınca hiç ummadığı bir muamele ile karşılaştı, hırsını partide çalışan memurlardan aldı.

Hele Milliyet gazetesinin yaptığı anket kafalarda esen kavak yellerini büsbütün dağıttı. Bu ankete göre 64 ilden 58'i Ortanın Solunda, Eceviti desteklemekte ve "8'ler"in bildirisine karşı idi. Bu anket, üstelik, ilgi çekici bazı gerçekleri de ortaya koydu. Örneğin, Orhan Öztrakın peşinde gideceği hesaplanan Tekirdağın durumu, bir efsaneyi yıktı. Ankete, Cemal Ünlüsaraç adında bir il Yönetim Kurulu üyesi şu cevabı vermişti: "**CHP** Tekirdağ İl İdare Kurulu olarak, 8'lerin bildirisini destekliyoruz. Milletvekilimiz Orhan Öztrak neredeyse, biz de oradayız.."

İlk bakışta bu cevap, reaksiyoner hizbin hesaplarından birini doğrulamış görünüyordu. Ama anketin hemen ardından Genel Merkeze gelen şu telgraf pek renkli oldu: "Milliyet gazetesinin bugün çıkan anketine il idare kurulumuz adına beyanat verilmiş değildir. Beyanat, adı geçen arkadaşın fikridir. Malûmatınıza arzolunur. Saygılarımla. CHP Tekirdağ İl İdare Kurulu Başkanı Avukat Emin Keskin"

Ankette, Yozgat İl Başkanı Asım Kılıçarslanın, "8'ler"in bildirisini yerinde bulduğu ve Eceviti tasvip etmediği bir demeç şeklinde yazılmıştı. Buna telgrafla gelen cevap daha sert oldu: "4 Ocak tarihli Milliyet gazetesinin hakkımda yazmış olduğu beyan tamamen yalandır ve hakikatle alâkası yoktur. Mezkûr gazetenin burada muhabirliğini yapan Celâl Aral, partimizden zaman zaman çıkartılan ve son kongrede ilçe başkanlığını kaybedince teşkilâ-

tımıza iftira atan ve Genel Merkezi bu hususta yazılarıyla sık sık rahatsız eden şahıstır. Yazılarına itibar edilmemesi, telefon tekzibinin ilk çıkacak gazetede yayınlanması için yardımlarınızı saygıyla arzederim. CHP İl Başkanı Asım Kılıçarslan, Yozgat"

Teşkilât tedbir istiyor

Bu arada, tepkiler bütün şiddeti ile devam ediyordu. Genel Merkeze telgraf ve mektup yağıyor, "8'ler" en ağır ifade ile protesto ediliyor, yeni ekibin çalışmaları kutlanıyordu. İlgi çekici bir mektup, Ankara İl Başkanı Feyzi Arsından geldi. Çomakçıları şiddetle protesto eden mektup şöyle sona eriyordu: "Teşkilâtının fikirlerinden ziyade kendi fikirlerinin silâhşorluğunu yapanların, partimizi yıprattıklarım bilmeleri ve buna hangi yol ile olursa olsun son vermeleri veya verilmesini saygıyla, partinin selâmeti için arzeder, saygılar sunarım."

İstanbul İl Başkanı Ali Sohtorik, bir telgrafla, Ecevitin ve yeni Merkez Heyetinin çalışmalarını desteklediğini bildirdi. Nasıl desteklemeşindi ki!.. Umut verici belirtiler birbirini izliyor, yurdun dört bir yanından, Ecevit ekibinin partiyi umulmadık derecede başarıya götüreceğini gösteren haberler geliyordu. Genç bir nesil yemden, üye kaydolmak için partinin kapısında sıralanmıştı. İzmir İl Başkanı Talât Orhon, bütün Teşkilâtın katıldığı tepkiyi somut hale getirecek bir teklifte bulundu: İl Başkanları Toplantısı... Teklif, Merkez Yönetim Kurulu tarafından kabul edildi. Toplantı Şubatın ilk haftasında yapılacaktır. Talât Orhon ikinci bir telgraf çekti ve toplantı gündemine, partide yaratılmak istenilen ikilik üzerinde görüşmenin de konulmasını istedi.

Feyzioğlu ve arkadaşları bu ummadıkları manzara karşısında şaşaladılar. Ama, dönmeleri mümkün değildi. Köprüleri atmışlardı. Yine de, bir yumuşama denemesiyle zemin yoklamak istediler. Dursun Akçaoğlu, Mustafa Kemal Çilesiz, İsmail Rüştü Aksal gibi, "76'lar"a yakın, fakat mutedil tipler, bir arabuluculuk ve telifçilik çabasına girdiklerini ilân ettiler. Bu arada, Feyzioğlu, Grupta desteğini kaybetmekteydi. Fakat, bugüne kadar açıkça Feyzioğlunu desteklemiş olanlar, birdenbire çarketmiş görünmek istemedikleri için, bir ekip teşkil edip, tarafları barıştıracaklarını söylediler.

Bülent Ecevit
Kervan yürüyor

Feyzioğlu ne diyor?

Bütün bu olayları meydana getirenlerin lideri durumuna geçen Feyzioğlu, geçtiğimiz haftanın sonunda birgün Mecliste, AKİS muhabiri ile bu konular etrafında bir konuşma yaptı. Feyzioğlu bu konuşmada, ileri sürdüğü ithamların ve izahların biç birinde gerilememekle beraber, uzlaşmak isteyen insan görünüşünü muhafazaya gayret ediyordu. Genel Sekreter Ecevit hakkında bir ara,

"— Bülend kendini sosyalist zannediyor ama, değildir" dedi.

Feyzioğluna göre, Ecevitin kendisini sosyalist zannetmesinin delili vardı. Bunu -nedense- bir türlü açıklamadı. Sadece yazarını söylemediği "Ulusta çıkan bazı yazılar"dan demvurdu. Fakat şunu sık sık bir delilmiş gibi tekrarladı:

"— Neden, 'sosyalist değiliz' demiyorlar?"

Bu arada, durmadan kendini savunan, hakkında "sağ hizipten" denilmesine de kızdığı anlaşılan Feyzioğlu dert yandı: Toprak reformunu, petrol dâvasını, vergi reformlarını savunan bir adam nasıl olur da gerici olurdu?

Feyzioğlu, ilgi çekici bir tesbit de yaptı:

"— Aslında Bülendle ben karşı-karşıya masaya otursak ve müşahhas meseleleri teker teker konuşsak, toprak reformu, petrol, vergi reformu, işçilerin yönetime katılmaları gibi, bunların hepsinde mutabakata varırız.."

Bu tesbit belki de -münhasıran Feyzioğlu için- doğru olabilirdi. Ama bugün, Feyzioğlunun içinde bulunduğu ve bayraktarlığını ettiği reaksiyoner hizbin diğer elemanları? Nitekim Feyzioğlu derhal şu soru ile karşılaştı:

"— Peki beyfendi, siz değil de, bugün beraber mücadele açtığınız arkadaşlarınızdan bazıları, meselâ Ferit Melen ve Fehmi Alparslan, Ecevitle masaya otursalar, müşahhas meseleleri konuşsalar, sizin gibi mutabakata varabilirler mi?"

Feyzioğlu, bu soruya önce karşılık vermek istemedi, sonra,

"— Canım, Melenle aynı kabinede çalıştılar" diye yuvarlak bir cevap verdi.

Melenin kabine içinde de Ecevite karşı tutumu çok yaygın şekilde bilinirken, bunun delil gösterilmesi herhalde Feyzioğlunu bile tatmin etmemişti.

Konuşmanın aldığı biçim, Feyzioğlunun dramını bir defa daha ortaya koydu: Bugüne kadar Partinin sol kanadında, reformcu kanadında yer almış bir politikacının aniden sağ kanat liderliğine transferi çok talihsiz bir sonuçtur. O Feyzioğlu ki, bir zamanlar, sözlük anlamı sosyalizme çıkan "toplumcu" kelimesini sık sık -Kırca ile birlikte- kullanırdı. AKİS'çi bu meseleyi açtı. Feyzioğlu ise,

"— Toplumcu kelimesi cemiyetçi mânasına kullanılıyordu. Hem onu Alican da kullandı. O, sosyalist mi?" dedi.

Bu konuda Kırcanın görüşü ise şöyledir:

"— Ben, toplumcu sözünü, fertten ziyade toplumdan yana anlamında kullanıyordum."

Parti uçmayacak ama...

Feyzioğlu ile sohbet bir ara öyle bir hal aldı ki, Profesör 1967 yılında tartışması yapılan bütün konularda ilerici, toplumcu ve fakir kütlelerden yana tezleri desteklediğini ifade etti. Ama bir şartı vardı: Bol tarafından, "Biz sosyalist

değiliz" denilecekti!.. Konuşmanın bu kısmını izleyen Emin Karakuş, dayanamadı,

"— Yahu, sen, namaz kılarım, oruç tutarım, fitre veririm, peygamberi tanır, şahadet getirir, Allaha inanırım, ama müslüman değilim, diyorsun" deyiverdi.

Feyzioğlunun, böyle zayıf bir nüans farkına dayanır görünen, aslında ise acele girişilmiş liderlik mücadelesinden ibaret bulunan talihsiz çıkışı, bu haftanın başında yeni bir safhaya girdi. Feyzioğlu,. Milliyetin anketine cevap ve 9 Ocakta yapılacak Parti Meclisine gerekçe olur ümidi ile Hürriyetin "Sosyalizmi istiyor musunuz?" anketini düzenlerken -hesaplanan şuydu: "İşte, CHP'lilerin kafasındaki karışıklığı görüyorsunuz. Sosyalist değiliz deyin de, bitsin şu iş" denilecek ve Hürriyetin maksatlı soruya dayanan anketi delil gösterilecekti- Merkez Yönetim Kurulu son derecede sert bir bildiri ile isyancılara ihtarda bulundu. Bu ara, bir soğuk algınlığından mustarip İnönü evinden bir kaç gün daha çıkamayacağı için Parti Meclisi toplantısı tehir edildi: Zira İnönüsüz bir toplantıda tarafların birbirlerine girmeleri işten değildi. Yeni tebliğe göre Merkez Yönetim Kurulu, Partiyi yaralayan, çizmeden yukarı çıkan davranışları hassasiyetle izliyordu. "8'ler"in bildirisinin yetki dışı ve Parti Meclisi kararına muhalif olduğu "tesbit" edilmişti. AP'li basının demeç bülbülü Ertunga ise Haysiyet Divanına doğru yola çıkacaktı.

Bu bildirinin yayınlandığı gün Genel Merkeze uğramış olan Prof. Turan Güneş, "Partilerdeki sağ ve sol kanatlar ve çatışmalar" hakkındaki soruya şu cevabı verdi:

"— Partilerde sağ kanat ve sol kanat olur. Bu, Batıdaki partilerde de böyledir. Ammaaaa..."

Burada susan Güneş, ısrar üzerine sözünü tamamladı:

"— ...Bir parti fazla kanatlanırsa, uçar!."

Herhalde, CHP'nin uçacak kadar kanatlanmasına imkân vermiyecek tedbirler alınacaktır.

Zabıta

Ölüler de aydınlığı sever

Sırtında külrengi bir balıkçı kazağı bulunan orta boylu, çekik gözlü genç kadın, derin düşünceler içindeydi. Önündeki çelik masanın üstünde duran çay çoktan soğumuştu. Güçlükle aralayabildiği dudaklarının arasından şu sözler döküldü:

" —Onun intihar etmiş olması imkânsızdır. Bir türlü inanamıyorum."

Geçtiğimiz hafta Cuma günü, Eregli Demir - Çelik işletmelerinin İzmir Caddesindeki Genel Müdürlük binasının dördüncü katında bir odada cereyan eden bu konuşma, Selâhattin Tukyunun intihan üstüneydi. Olayı "imkânsız" bulan ve bu konuda kesin şüpheleri olduğunu saklamayan orta boylu genç kadın ise, Selâhattin Tukyunun bir süre önce boşandığı eski karısı, rus asıllı Natalya Karpiçti. Bir zamanlar Ankaranın "akşamcı" çevrelerince çok iyi tanınan meşhur Baba Karpiçin torunu Natalya, düşüncelerinden sıyrılıp ikide bir başını sallıyor ve yakın zamana kadar karı-koca oldukları Tukyunun intihar etmesi için ortada hiç bir sebebin bulunmadığını ısrarla tekrarlıyordu.

Aynı günün akşamı, saatler 23.15'i gösterirken, Esenboğa Havaalanına dört motorlu, İlyuşin tipi bir uçak indi. Uçaktan, önce, her halinden bitkin olduğu belli bir kadın indirildi. O, kollarına girenlerin desteğiyle Terminal, binasına doğru ilerlerken, çok değişik bir yük de uçaktan alınmak üzereydi. Bu, tahtadan yapılmış uzun bir tâbuttu. Tâbutta, Türkiyenin Moskova Büyük Elçilik Müsteşarı Sadi Çorukun cesedi bulunuyordu.

Perişan bir halde, alandaki Şeref Salonuna alman Bayan Çoruk, üzüntülerini bildirerek olay hakkında bilgi isteyen gazetecilere şunları söyledi:

"— Bitkinim. Nasıl olsa öğreneceksiniz. Beni affedin."

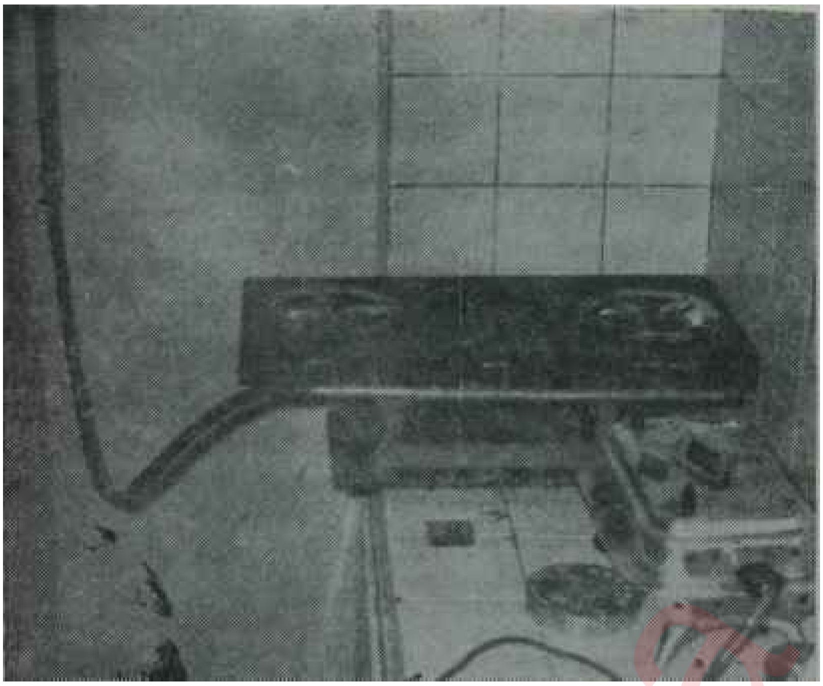
Kamuoyunu, Basım ve ilgili makamları günlerdir meşgul eden bu iki ilginç olaydan ilki, 25 Aralık 1966 Pazar günü Ankarada; ikincisi de, ondan tam bir hafta sonra Moskovada cereyan etti. Emniyet Genel Müdürlüğü Önemli İşler Bürosu eski Müdürü Selâhattin Tukyu, Bahçelievlerde misafir kalmakta olduğu evde; Moskova Büyük Elçilik Müsteşarı Sadi Çoruk ise, yapılan resmî açıklamaya göre, diplomatlar mahallesindeki kendi evinde ölü olarak bulundu.

İlgililer, her iki olayın da intihar olduğunu ve fakat sebeplerinin bilinmediğini belirttiler. Ancak, hem birbirini çok yakından tanıdıkları söylenen iki kişinin ardarda intiharı, hem de bu intiharlardaki gariplikler kimsenin gözünden kaçmadı. Nitekim, ilk günler her iki olayı da basit birer intihar olayı olarak ka-

Selâhattin Tukyu eski günlerinde

Su testisi su yolunda kırılır

Tukyunun intihar ettiği mutfakta havagazı ocağı

Karışık bir iş

muoyuna ve basına açıklıayan ilgililerin, söylediklerine kendilerinin de inanmadığını gösteren durumlar ortaya çıktı. Selâhattin Tukyu olayını çözebilmek için bütün Emniyet teşkilâtı harekete geçirilirken, Sadi Corukun intiharım incelemek üzere de özel bir soruşturma heyeti Pazar günü Moskovaya gönderildi.

Şüpheler zinciri

Selâhattin Tukyunun, misafir kalmakta olduğu evde hayatına son vermesi olayı, intiharı sırasındaki kıyafeti ve çeşitli münasebetleri Ankara Savcılığı tarafından önemle incelenirken, Sadi Corukun intiharını bildiren ve Moskovadan Maslahatgüzar Doğan Türkmen imzasıyla Dışişleri Bakanlığına gelen şifreli telgraf da işin içinde bir bityeniği bulunduğunu ortaya koyuyordu. Doğan Türkmen, telgrafında, kısaca intiharı bildiriyor ve olayın tafsilâtı için yazılı bilgi vermenin sakıncalı olduğunu belirtiyordu.

Hafta içinde gerek ilgili makamları, gerekse kamuoyunu ve Basını en çok ilgilendiren husus, intiharlardan ziyade, bu iki intihar olayı arasında bir bağlantı bulunduğu şeklindeki söylentiler oldu. Selâhattin Tukyunun, sık sık yaptığı Moskova gezilerinde Büyük Elçiliğe de mutlaka uğrayarak Sadi Çorakla uzun uzun görüşmesi ve Çoraktın, bir süre önce Ankaraya gelişi sırasında Selâhâttin Tukyu ile buluşması, bu konudaki şüpheleri arttırıyordu.

Ayrıca, her ikisinin de aileleri ve yakın arkadaşları, bunların intihar etmeleri için ortada hiç bir sebep bulunmadığını, her ikisinin de sıhhatli ve yaşamayı seven insanlar olduklarını ısrarla söylüyorlardı. Her ikisi de, intiharlarından önce, böyle bir işe teşebbüs edeceklerini gösteren en ufak bir davranışta bulunmamış ve geride de en ufak bir ipucu bırakmamışlardı. Bazı ilgililere göre, her ikisi de, geçirdikleri asabi kriz sonunda intihar etmişlerdi. Bir kısım ilgililer, intihara ticari münasebetlerin sebep olabileceğim söylüyorlardı. Son bir grup yetkili ise, "Vallahi hiç birşey bilinmiyor. Bakalım, neler çıkacak" demek suretiyle, hiç değilse şimdilik akla en yalan gelebilecek cevâplar veriyorlardı. Türk kamuoyu ve Basın bu haberlerle allakbullak olurken, özellikle Dışişleri Bakanlığı yetkilileri sadece susuyorlardı. Onları en çok tedirgin eden şey, iki intiharın da birbiriyle ilgili olduğu ve siyasi sebeplerle intihara zorlandıkları veya birer cinayete kurban gittikleri şeklinde dolaşan söylentilerdi Hariciyeciler, bu söylentileri kesinlikle yalanlamakla beraber, dişe dokunur bir açıklama da yapmıyor ve her geçen gün söylentilerin artmasına sebep oluyorlardı.

Nitekim Selâhattin Tukyunun, intiharından önce Sadi Coruka bir mektup gönderdiği, aynı günlerde Dışişleri Bakanlığından Moskova Büyük Elçiliğine çekilen bir telgra fın Sadi Corukun eline geçtiği ve diplomatın da bu mektup ve telgraf tan sonra intihar ettiği çeşitli çevrelerde söyleniyordu. Bu arada, Selâhattin Tukyunun, iflâs ettiği için kurtuluşu intiharda bulduğu; Sadi Corukun ise müzmin şekilde başı ağrıdığı için iple kendini asarak öldürdüğü şeklinde, resmî şahısların gayriresmî olarak yaptıkları açıklamalara kimse iltifat etmedi. İntiharlar garipti ve bu kadar meçhul içinde herkes, öküz altında buzağı aramakta haklıydı.

Karanlık **adamın** karanlık ölümü

Gariplik, her şeyden önce intiharların şeklindeydi. Meselâ, 25 Aralık günü, Bahçelievlerdeki Yeşiltepe blok evleri 106 numaralı dairede havagazı ile intihar eden Selâhattin Tukyu, ev sahibesi tarafından mutfakta, sırtında palto ve gözünde siyah güneş gözlüğü olduğu halde bulunmuştu. Ayrıca, müntehirin şapkası hemen yanıbaşında idi. Havagazı ocağının lâstik borusu bıçakla kesilmişti ve fakat bıçak ortalarda yoktu. Sonra, o sabah saat 10.30 sularında Kemal Paker adındaki at yarışçısının evine gelen Tukyunun halinde, intihara niyetli olduğunu gösteren en ufak bir işaret mevcut değildi. Bir eve gelen herkes gibi o da paltosunu, şapkasını çıkarıp portmantoya asmıştı. Ev sahibesi Nezahat Paker, daha sonra, at yarışlarına gideceğini söyleyerek dışarı çıkmıştı. Selâhattin Tukyu, yorgunluk hissettiğini ve biraz dinlendikten sonra kendisinin de çıkacağım söyleyerek, kadına, gitmesi veya kalması yolunda herhangi bir teklifte bulunmamıştı. Nezahat Paker, akşam saat 18 sularında eve döndüğünde, kapıyı açınca önce keskin bir havagazı kokusuyla karşılaşmış, musluğun açık bırakılmış olabileceği düşüncesiyle mutfağa koşunca, Selâhattin Tukyunun yerde yatmakta olan cesedi ile karşılaşmıştı. Kesilmiş olan

borudan gaz fışkırıyordu ve Tukyu çoktan ölmüştü.

Olayı öğrenen herkes gibi, soruşturmayı yapan Savcının da dikkatini, intiharın bu garip yönleri çekti. Bir kere Tukyu, sırtına paltosunu, başına şapkasını geçirip gözlüğünü de gözlerine taktığına göre, belliydi ki, evden ayrılmak istemişti. İntiharı aklına koymuş olsaydı, bütün bunları neden yapsındı? Ayrıca, intihar için neden daha yatanlarının, meselâ kardeşlerinin değil de bir arkadaşının evini seçsindi? Dahası var; ifadesi alman bütün yakınları, bu arada eski karısı ve kızkardeşleri, Tukyunun intiharı için ortada hiç bir sebep bulunmadığını söylemekteydiler, Müntehirin hayatının her ne kadar karışık ve meçhullerle dolu olduğu söyleniyor idiyse de, intihar etmesini gerektiren önemli bir sebep bilinmiyordu.

Savcılık, bütün bunları dikkate alarak, ceset üzerinde otopsi yaptırdı. Adlî Tıp Kurulunun raporu henüz gelmediği için ölümün şekli üzerinde şimdilik kesin birşey söylemek kimse için mümkün değildir.

Bir takım Özellikler

Gerek Emniyet makamlarının ve gerekse diğer ilgililerin dikkatini en çok çeken husus, Selâhattîn Tukyunun geçmişi oldu. Adanalı bir ailenin çocuğu olan 47 yaşındaki Tukyu, iyi bir tahsil yapmış ve esas mesleği iktisat olduğu halde, 1950 yılında D.P. İktidarı tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü Önemli İşler Bürosu Müdürlüğüne getirilmişti. Beş yıl bu görevi yaptıktan ve önemli istihbarat işleriyle uğraştık-

Sadi Çorak

Esrarlı bir vaka

Münasebetsiz bir ziyaret

İhsan S. Çağlayangil

Türkiye Dışişleri Bakanının, Kahirenin bir davetini kabul ederek Mısın ziyaret edeceği resmen açıklanmış bulunuyor. Bu, son derece münasebetsiz bir davranıştır ve hiç bir lüzumun neticesi değildir. Üstelik, ağırbaşlılık ve millî vekarla ilişkisini anlamak da zordur. Eğer Nasırın Türkiyeyle görüşmek istediği bir husus varsa ve eğer Nasır, Kıbrıs meselesindeki tutumundan sonra Türkiyeyle iyi münasebet arzuluyorsa kendi Dışişleri Bakanını Ankaraya gönderebilirdi. Bir Türkiye Dışişleri Bakanının Kahireye, hesapçı diktatörün ayağına gitmesi hazin bir takt hatasıdır. Zira bugün Türkiyenin, Mısırla "daha samimî" bir münasebete hiç ihtiyacı yoktur. Hattâ, aksine, bu, çeşitli tefsirlere yol açacak ve bazı gerçek dostlarımızda tedirginlik yaratacaktır.

Mısırın hâkimi, Nasırdan başka biri olsaydı "evvelâ sen geldinevvelâ ben geldim" tartışması gayet alaturka bir; düşünce olurdu. Ama bu alaturka düşünce, Nasırın kafasındaki düşünce olduğundan dolayı önemlidir. Mısırlı diktatör bütün arap âleminde ve bit hassa Orta Doğuda bir prestij kaybının tam ortasındadır, itibarı, tesiri başaşağı gitmektedir. Böyle bir ortamda, Türkiyeyi kendisine kur yapıyor göstermek, Türkiye Dışişleri Bakanım Kahirede kabul etmek iyi bir plândır. Nasırın aksine, Türkiyenin itibarı, olumlu bir politikayla aynı bölgede yükselmektedir.

Nasır, bu alaturka kurnazlığını hep göstermiştir. Türkiyeye bir adam göndermiş, onun daima bir yükseğini kendi memleketine getirtmiştir. İhsan Sabri Çağlayangilin ziyareti de Mısır Dışişleri Bakan Muavininin ziyaretinde yapılmış davetin neticesidir. Şimdi bunu Mısır Dışişleri Bakam iade edecek ve muhtemelen o, Türkiye Başbakanını davet edecektir. Oyunun bu kadar basitine ve kabasına gelmiş olmak Dışişleri Bakanlığının bir hatasıdır.

Bizi Kıbrıs politikamızda sımsıkı desteklemiş olan İran, Ürdün, Suudî Arabistan, hattâ Pakistan Nasırla bıçak bıçağa haldeyken bir türk Dışişleri Bakanının böyle bir seyahate kalkması madalyonun bir başka tarafıdır. Yani Mısır, o düşmanca davranışının mükâfatı olarak mı Türkiye Dışişleri Bakanının ziyaretine lâyık görülmüştür?

Ziyaretin iptali için geç kalınmış mıdır, bilinmez. Ama bilinmelidir ki Çağlayangilin Nasırın ayağına gitmesi millî vekarı rencide etmektedir ve bunun akislerinin devam edeceğinden hem Çağlayangil, hem Bakanlığı emin olmalıdırlar.

tan sonra 1955 yılında buradan ayrılan Tukyu, günün birinde ortalıktan kayboldu. Tekrar ortaya çıktığında, tanıdıkları, karsılarında ithalât - ihracat işleriyle uğraşan bir iş adamı buldular. Selâhattin Tukyu önce İtalyadan bir firmayla, sonra da Sovyet Rusya ile ticarete başladı. Fakat bu sırada, umulmadık yerlerde ve değişik kişiliklerde görüldü. Devlet ve hükümet büyükleri ile bazı önemli müesseselerin başında bulunan kişilerle yakın ilişkiler kuruyor ve biç umulmadık yerlerde arz-ı endam ediyordu.

Selâhattin Tukyu, ihtilâlden sonra Baba Karpiçin torunu Natalya ile tanıştı. Kızkardeşlerinin ve diğer yakınlarının bütün mümanaatına rağmen, evlendiler. Selâhattin Tukyu, İntihar ettiği evin sahibi Kemal Paker ve karısını da Natalya aracılığıyla tanıdı ve bu tanışmadan sonra gerek yalnız ve gerekse Natalya ile beraber bu eve sık sık geldi.

Eski istihbaratçı Tukyu, ayni yıllarda ruslarla ilgi kurdu ve onlarla bir takım ithalât - ihracat anlaşmaları imzaladı. Tabii bu arada, sunan zaman, Moskovaya geziler de yaptı. Fakat onun bu işi de biraz karanlıktı. Çünkü sözleşme imzalanmasına rağmen ne ithalât, ne de ihracat yaptığı görülmüştü. Diğer taraftan, rusların bir eski istihbaratcı ellerine geçtiğinden onu nasıl kullanmaya çalışacakları da, şüphesiz, kimsenin meçhulu değildi. Tukyu bu sözleşmeler üzerine büyük teşebbüslere giriyor ve bu arada külliyetli miktarda borçlanıyordu. Onun Sovyetlerle olan ticarî ilişkileriyle ilgili olarak kendisini yakından tanıyan bir arkadaşı, intiharından sonra AKİS Muhabirine şunları anlattı:

"— Ruslarla gayet garip anlaşmalar imzalardı. İthal edeceğini söylediği mallar çoğu kere kota dışı ve akıl almaz şeyler oluyordu. Narenciye ihraç ettiğini de kimse görmedi. Sanıyorum, bir takım kişiler onu bir takım işlerde yem olarak kullanıyorlardı. Bu arada çok garip davranışları olurdu. Meselâ, Avrupada olacağım söylediği günlerde, bir evde kapalı olduğu ve günlerce hiç dışarı çıkmadığı görülürdü. Ayrıca geçirdiği bir otomobil kazasından sonra devamlı olarak baş ağrılarından şikâyet ederdi. Moskovaya sık gidişinin sebebi, bu ağrıların tedavisi için de olabilir. Fakat yine de birşey söylenemez."

Aile hayatı

Selâhattin Tukyunun garip bir aile hayatı vardı. Ankarada şahsına ait bir evi yoktu ve çoğu kere kızkardeşlerinden birisinin evinde, hazan da bir otelde oda kiralar, orada kalırdı. Nitekim olaydan sonra AKİS Muhabirinin konuştuğu kardeşleri, onun özel ve iş hayatı hakkında pek az şey bildiklerini, intihar etmesi için ortada bir sebep bulunmadığım söylediler. Onlara göre, Tukyunun işleri iyi gidiyordu ve kaybetmiş olsa bile, para yüzünden intihar edecek bir adam değildi. Zira defalarca kaybedip, tekrar kazanmıştı. Bu yüzden müntehin yakından tanıyanlar gibi ailesi fertleri de olaya şüpheyle baktıklarını saklamıyorlardı.

Ailesinin bilmediği veya söylemek istemediği bazı hususlar daha vardı. İntihan üzerinde ne dereceye kadar etkisi olduğu bilinmeyen bu hususlardan en önemlisi, Tukyunun, çok sevdiği Natalyadan ayrılmış olmasıydı. Tukyu, çok sevdiği ve ailesinin muhalefetine rağmen evlendiği Natalya ile boşandıktan sonra, kendini tamamen içkiye vermiş ve büyük çapta kumar oynamaya başlamıştı.

Tukyu, Avrupadaki kumarhanelerin de tanıdığı bir simaydı ve meselâ Avusturyada bir gecede 60 bin lira kaybettiği biliniyordu. Fransadaki, İngilteredeki, İtalyadaki kumarhaneler de Tukyuyu "çok parayı rahat kaybeden türk" diye tanıyorlardı. Bu arada Natalyanın Tukyunun yalan arkadaşlarından birisiyle sıkıfıkı olduğunu öğrenmesi, onu daha da perişan etmiş ve bu öfkeyle, ölümünden bir süre önce bir gece klübünde oynadığı bakarada 20 bin liranın üstünde para kaybetmişti. Tukyunun, büyük çapta borçlu olduğu ölümünden sonra meydana çıktı. Meselâ Dışişleri Bakanlığı şifre memurlarından Burhanettin Çiçekcilerden 67 bin 500 lira almış ve ödememişti. Çiçekçiler olaydan sonra bunu açıklamak istememişse de, polisin, ifadesine başvurması üzerine, doğru olduğunu bildirmişti. Bu, şifrecilerin iyi para kazandıklarının delilini teşkil etti!

Selâhattin Tukyu, söylendiği gibi ciddi bir ticaret işi de yapmadığına göre, bu kadar büyük paraları nerelerden buluyordu ve kumardan başka para kaybettiği yer neresiydi? Bütün bu bilgilere sahip olan Emniyet makamları ve Savcılık, olay üzerinde çok yönlü olarak ve önemle durmaktadır. Durumun önümüzdeki günlerde aydınlanabileceği sanılmaktadır.

Müntehir Çorukun eşi Halet Çorak havaalanında
Hep kadınlar ağlıyor

Vatan iki!

İkinci olaydaki müntehirin özel hayatı hiç de karışık olmamakla beraber, osun da intihar şekli gariptir. Olay üzerine Moskovadan gelen ilk telgrafta, Sadi Çoraktın geceyarısına doğru intihar etmiş olduğu bildirilmiş olmasına rağmen, cenaze için Türkiyeye gelen eşi Ha-

Kulağa Küpe ...

Lahana Turşusu

Bizim ültra-sosyalistler artık Yönü de kâfi derecede sosyalist bulmuyorlar ya.. Onun yerine bir yeni dergi çıkarıp etrafında örgütlendiler.

Dergiyi kendileri şöyle tarif ediyorlar: "Sermayenin bilinçli müdahalesiyle, ilân pazarlıklarıyla, kredi hesaplarıyla bu harekete karşı çıkan, hiç değilse onu yozlaştırmak için ikili oynayan Babıâli basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forumdur."

Aaa! Bu forumda bir imza: Nadir Nadi.

Nadir Nadi Babıâli Cumhuriyetinin sahibidir yahu, sahibi!

let Coruk, intiharın sabah erken saatlerde vukubulduğunu belirtmiş ve intiharla ilgili olarak şunları söylemiştir:

"— O gün sabah erken kalktı. Saat 5 sularıydı. Çalışacağını söylüyordu. Önce tuvalete girdi, sonra ortadan kayboldu. .Bir süre sonra kalkıp onu aradığımda, mutfakta ipe asılı cesediyle karşılaştım,"

Bu ifade doğru da alabilirdi, olayı şimdilik gizlemekte fayda umanlarca kendisine öğretilmiş de olabilirdi. Çünkü daha önce yapılan açıklamalarda tezat teşkil eden hususlar bulunuyordu. Meselâ, ilk yapılan açıklamada, Çorukun, evinin arka 'odalarından birinde intihar ettiği bildirilmişti. Bu arada bazı gazeteler, olayın evde vukubulmadığını, yetkili ağızlara atfen yazdılar. Moskova Büyük Elçiliğindeki yetkililer ise bu konuda kesin bir ifade kullanmaktan kaçmıyorlardı.

Resmî bir açıklama yapılmadığından, çeşitli söylentiler çıktı. Birinci derecedeki yetkililer, bu konudaki soruları sudan cevaplarla geçiştirirlerken, bazı yetkililer de, "Durum bildiğiniz gibi değil, çok önemli. Biraz daha beklemek gerek" şeklinde, olayın basit bir intihar olmadığı şüphesini yaratabilecek sözler söylüyorlardı.

Eski bir Hariciyeci olan ve çevresinde üstün meziyetleriyle tanınan, 3 çocuk babası Sadi Çorukun böyle sudan sebeplerle intihar etmiyeceği kendisine yakın çevrelerde hakim kanaattir. Olayın âdi veya siyasî bir cinayet olması ihtimali ise çok zayıftır. Öyleyse, Çoruku intihara iten sebepler nelerdir? Selâhattin Tukyuyla olan münasebetleri midir? Büyük Elçilik Maslahatgüzarı Doğan Türkmen ile yaptığı iddia edilen tartışma mıdır? -Eğer tartışma bu ciddî siyasi sebepten, yani bir kusurun ortaya çıkmasından değilse o da saçmadır- Büyük bir tehdit veya şantaj mıdır? Bunların hepsi, şu anda, zihinleri karıştıran sorulardır. Büyük Elçi Rıfat Ayanlar ve Dışişleri Bakanlığı Baş Hukuk Müşaviri Suat Bilge, istifhamlara cevap aramak amacıyla şu günlerde Moskovada bulunmaktadırlar. Gerçek ancak, bunların araştırma ve soruşturmasından sonra ortaya çıkacaktın Fakat bu soruşturmanın sonucunun açıklanacağı da şüphelidir.

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, daha olayın duyulduğu ilk günlerde gazetecilere bunu söylemiş ve "intihar sebebi eğer çok şahsî ise gizli tutulacağım" bildirmiştir. Bu sebeple, gerçeğin böyle bir gerekçeye dayanılarak açıklanmaması da muhtemeldir.

Bu iki esrarengiz intihar olayında yetkililerin, şimdilik üzerinde durduktan en önemli hususlardan biri, Tukyu ile Çorukun intihara zorlanıp zorlanmadıklarıdır. İkinci önemli husus ise, olayların birer cinayet olup olmadığıdır. İntihara zorlama varsa, niçin ve kim tarafından yapılmıştır? Eğer cinayetse, katiller kimlerdir ve niçin öldürmüşlerdir?

Şu günlerde, olayın soruşturmasıyla ilgili bütün yetkililerin üzerinde düşündükleri sorular bunlardır ve cevabının da mutlaka verilmesi gerekmektedir.

Çünkü, ölüler de aydınlığı sever.

Gençlik

Zemin yoklayanlar

Serhat havaları çalan davulun gürültüsünü bastırmak için alabildiğine bağırmak zorunda kalan orta boylu, kısa kır saçlı, duglas bıyıklı, 40 yaşlarındaki adam, etrafında toplanan 30 kadar eli sopalı gence, yumruklarını boşlukta sallıyarak,

"— İmanlı gençler, korkmayın!. Bizler gibi, milliyetçi ve Allahını sevenlerin hiç kimseden korkusu olamaz. Allahsızlara, gomonistlere, evelallah, derslerini veririz. Onları perişan ederiz. Gelsinler bakalım!. Gelecekleri varsa, görecekleri de var!.." dedi.

Çevresinde "Süpermanyak" diye

İ.T.Ü.'nin düzenlediği yürüyüşte profesörler
Bilim, hakkın yanında!

İsimlendirilen ve amerikan şarkılarını söylemeyi çok iyi beceren bir cazcı olan adam, alkışlandıkça coştu, coştukça da ipe-sapa gelmez lâflar etmeğe başladı. Eli sopalı, gözleri alabildiğine dönmüş gençlerin "Süpermanyak"ın sözüne uyup dışarı fırlamasına ramak kalmıştı ki, tahta kapılardan biri açıldı ve dışarı çıkan uzun boylu, zayıf bir genç, ona yaklaşarak:

"—Artık bu kadarı yeter!. Rica ederim, şimdiden bir hadise çıkârmıyalım" ihtariyle kendisini susturdu.

Çarpışma öncesi hazırlığına girişmiş bulunan militanlar, molotof kokteyllerini -içi benzin dolu fitilli şişeler- sabahtan hazırlamış, sandalyaların bazıları kırılarak bacakları sopa yapılmış, tornalarda özel surette gürgen sopalar çekilmiş ve kaldırım taşları sökülerek istif edilmişti. İki katlı binanın üst ve alt koridorları, 200'den fazla fedai ile doldurulmuştu.

Kapısının üzerinde "Millî Türk Talebe Birliği Genel Merkezi" yazılı binada, yukarda anlatılan çarpışma hazırlığı ve konuşma, geçtiğimiz haftanın sonunda, Cuma günü, saatlerin 13.10'u gösterdiği bir sırada cereyan etti.

Devrimci gençlik uyumuyor

Son aylardaki faaliyetiyle bir öğrenci teşekkülü olmaktan çok, AP'li ve CKMP'li militanların yuvası haline getirilmiş bulunan MTTB'dc bunlar olurken. Hürriyet Meydanında, Turan Emeksizin şehit edildiği yerde, 5 bin yüksek öğrenim gencinin "Gençlik hey!", "Atatürk hey!", "Faşistlere yuh"!", "Gericilere yuh!", "Emperyalistlere yuh!" nidaları da tarihî Beyazıt Camii ile İstanbul Üniversitesinin duvarlarında çınlıyordu.

Bu sırada, Emeksiz Anıtına çıkan eli megafonlu tıknazca bir genç, Beyazıt Meydanını dolduran 10 binden fazla topluluğa hitaben, "Hilâfet âşığı faşistler ocağımıza saldırdı" diye konuşmağa başladı ve sözlerini,

"— Ancak, yobazları üzerimize saldırtanlar, kendilerinin de hiçbir şey kazanamıyacaklarını unutmasınlar! Biz, onların iğrenç elleriyle oynattıkları ipleri koparacak, maskelerini düşüreceğiz" diyerek bitirdi.

Çağaloğlunda polis barikatı
"Olur mu böyle, olur mu?"

Saatlerin, 13.25'i gösterdiği sırada, nasılsa megafonu kapan kır saçlı, kısa boylu, yüzü heyecandan sararmış hükümet komiserinin,

"— Arkadaşlar, dağılmanızı rica ediyorum! Bundan sonraki yürüyüşünüz kanunsuzdur" ihtarına aldırmıyan gençler, Çarşıkapı - Çeraberlitaş istikametine doğru yürüyüşe geçtiler. Gençlerin önünde dön otobüs dolusu polis, arkada da üç GMC dolusu inzibat eri gidiyordu.

Ellerinde "Menemenciler, Said-i Nursîler, Atatürk düşmanları, gençlik geliyor!" yazılı dövizler taşıyan gençler tam bu kavşağa gelince durakladılar. Bir genç, kavşaktaki trafik noktasına çıktı, Cağaloğlu yolunu kesen dört sıralı polis barikatına bakarak, avazı çıktığı kadar, Atatürkün Bursa Nutkunu okumağa başladı. Nutuk, binlerce genç tarafından kelime kelime tekrar edildi.

Gazeteciler ise "polis barikatı ha yarıldı, ha yarılacak" diye gözlerini dört açmış, en ufak hareketi kaçırmak istemiyorlardı. Nitekim bu kaynaşma oldu ve polis barikatı zorlandı. Ancak bu barikatı yarmanın bir çatışmayla mümkün olacağı ve bundan sonra Cağaloğluna girilebileceği bilindiğinden, kaynaşma bir şeye yaramadı. Dakikalar ilerledikçe hava da elektrikleniyor, barikatı yarmak istiyenler çoğalıyordu. Tam bu sırada, Merkez Komutam Tümg. Selâmi Pekün göründü. General, gençlerden, "asil yürüyüşlerine gölge düşürmemelerini, mitinglerini türk gencine yakışır bir şekilde yürüttüklerinden dolayı teşekkür ettiğini, Sultanahmet yolunu takiben okullarına gitmelerini" rica etti. Gençler, Polisi karşılarında görmek istemediklerini, askerin barikat kurması halinde isteklerinden vazgeçeceklerini söylediler ve arzulan yerine getirilince de yürüyüşlerine devam ettiler.

Bölünmek istenen gençlik

Türkiyede ilk defa, öğrenci kuruluşunun yürüyüşüne profesörler de katılıyor ve kilometrelerce yolu öğrencilerle, birlikte yürüyorlardı. Basın, bu bakımdan, Teknik Üniversitelilerin "Gericiliği Protesto" adını verdikleri, aslında "MTTB ve onu idare edenleri protesto" anlamını taşıyan yürüyüşe önem verdi.

Geçtiğimiz hafta, öğrencilik niteliğini çoktan yitirmiş bazı çıkarcıların çöreklendiği bir merkez haline gelmiş olan MTTB aracılığı ile, aşırı sağcılar ve hilafetçilerin gençlik arasında oynamak istediği oyunu açığa çıkarması bakımından, oldukça ilginç bir hafta oldu.

Gücünü, sırtım dayadığı AP'den, saldırganlıktaki cesaretini de CKMP den alan MTTB, geçtiğimiz hafta, bir CKMP taraftan olan Ekrem Özeri TMTF'nun başına geçiremiyeceğini görünce, işi saldırganlığa dökmüştür. Ancak, devrimci gençliği karşısında bulması, pabucun pahalı olduğunu kendisine bir kere daha öğretmiştir.

XV

Yassıada başlıyor ve "kurmayca plân" tatbik sahası buluyor — Köpeklerle **bebekler** hakkında — M.BK. "Üniversite Bombası'nı patlatıyor. — Sakal bırakan gençler ve üniversiteleri ilmîleştiren tüysüzler — Beni uyutuyorlar ama daha kimler ve kimler uyumuyor ki...

Hadiselerin perde arkasında iki hazırlık -M.B.K.'ndeki iki grupun birbirini tasfiyesi hazırlığı- ve iki pazarlık -Gürselin Cumhurbaşkanlığının Türkeşle ve İsmet Paşayla pazarlığı- hemen herkesten habersiz cereyan ederken, 1960 Sonbaharında bütün Türkiyenin gözü Marmaranın bir küçük adasına çevrikti: Yassıada. D.P. İktidarının sorumlularının duruşması orada, Ekimin ortasında nihayet başladı. Bu, elbette ki türk tarihinin en büyük dâvasıydı.

Duruşmaların safahatı hakkında bir şey anlatacak değilim. Bunlar herkesin önünde cereyan etmiştir ve o taraflarının bilinmeyen bir kısmı yoktur. Ben o yıl hep İstanbulda kaldım ve duruşmaları bir başından ötekine fasılasız takip ettim. Dinleyici sıralarının basına ayrılmış kısmında rahat bir yerim vardı. Tam radyoya ait özel kulübenin yanında olduğumdan sırtımı onun duvarına dayayabiliyordum. Sonbahar geçti kış geldi, kış geçti ilkbahar geldi, ilkbahar geçti yaz geldi ve 1961 Yazının o unutulmaz sonuna erişildi, ben B/168 numarayı taşıyan yerimden önümde açılan panoramayı hemen her gün ibretle seyrettim.

Duruşmaların en ilgi çekici günü, ilk günüydü. O gün, bir Cumaydı. Biz gazetecileri daha önceden Adaya götürmüşler, orayı gezdirmişlerdi ama tutuklulardan kimseyi göstermemişlerdi. Bir çoğunu pek yakından ve uzun yıllardır tanıdığım o adamları, başlarından geçen müthiş maceradan sonra ilk defa seyrediyordum.

Şimdi, aradan geçen zamanın getirdiği sükûnet içinde o günkü hislerimin ne olduğunu düşünüyorum da sadece bir tek hissin bana hâkim bulunmadığını farkediyorum. İçimde kinin, ya da hınç çıkmış olmasının buruk lezzetinin zerresi yoktu ama kalbimi merhamet ve şefkat da doldurmuyordu. Tarifi güç bir ruh haleti içindeydim. Bir zamanların kudret sahiplerini birerle kolda, tomsonlu askerlerin arasında, jimnastikhaneden bozma duruşma salonuna getirmişler ve tahta sandalyaların üzerine oturtmuşlardı. Hemen hepsi şaşkın ve perişandı. Çoğu, kasabın önüne düşmüş koyunları andırıyordu. Biraz "Sonunuzun başka mı olacağını sanıyordunuz?" hissi, biraz da iğrenme.. İğrenme, onca çalımdan sonra bu kadar düşmenin neticesiydi.

Bütün o grup içinde manzarası en hazin olanı Adnan Menderesti. Tamamile bitikti. Zayıflamış, sararmış, solmuştu. Ayağa kalktığında titriyordu. O ilk gün mikrofonun başına geldiğini, yaptığı şikâyeti hatırlıyorum. Bütün salonun gözü ona çevrikti. Bilhassa sanık sandal - yalarında oturanlar, gözü kara, emrinde gittikleri adamı dikkatle tetkik ediyorlardı. Diktatör bu muydu? Diktatör şimdi, süt çanağını devirmiş bir kedi veya kabahat işleyip de suçu meydana çıkmış ondört yaşında bir çocuk intibaını uyandırıyordu. Ellerini önüne bağlamıştı ve bunları uğuşturuyordu. Mikrofondan uzak durduğunu gören Başkanın mikrofona yaklaşması ihtarı karşısında incecik hale gelmiş boynunu eğdi, "Peki efendim" dedi. Eziliyor ve büzülüyordu.

İlk anda konuşmaya muvaffak olamadı. Kelimelerin hecelerini telâffuz edemiyordu. Sesi, dişleri takma olan ve bunları su bardağında unutmuş bir insanın sesi gibi çıkıyordu. Sesi çıktığı zaman kekeledi, bocaladı. Kelimelerini bulamıyor, cümlelerini bağlayamıyordu. Söyledikleri insicamsızdı. Nihayet, meramını ifade edebildi. Konuşmak ihtiyacındaydı. 24 saatin 23 saati odasında tutuluyor, bir saat dolaşmasına müsaade ediliyordu. Odasında gece ve gündüz bir "subay bey" vardı. Kullandığı bu tâbir bile kimseyi güldürmedi. Salona, öylesine dramatik bir hava hâkimdi.

Hayır, kendisine gösterilen muameleden çok memnundu. Allah razı olsun, "kumandan bey" kendisiyle belirli zamanlarda konuşuyordu. Ama muhafız subaylarla konuşamıyordu. Onlar kendisiyle konuşmuyorlardı. Halbuki o konuşmak istiyordu. "Aklî melekâtım zaafa uğramış bulunuyor" dedi. İstediği, moralini ve âsâbını düzeltecek bir çarenin bulunmasıydı.

Adnan Menderes, kısa konuşmasını bitirip yerine dönerken arkadaşlarına bir göz atmaktan kendisini alamadı. Fakat -bu sırada yüzü basın sıralarına çevrikti ve yüz hatları belliydi. Eminim, hani sanık sandalyalarından bir alkış sesi yükselse belki de moralini ve âsâbını düzeltecek çareyi bulduğundan memnun, başıyla

onları selâmlıyacaktı da.. Arzuladığı gözyaşları da bazı gözlerde belirmişti. Gittiği gibi sendeleyerek geldi ve yerine oturdu. Menderes, bütün duruşmalar boyunca bu, "acındırma hissi"-ne oynayacaktır.

Fakat o gün, duruşmaların asıl ilgi çekici Özelliği Menderesin Hali değildi. Hep düşünmüşümdür ki salona ezik giren Demokrat milletvekilleri, aralarından az istisnayla salondan, maneviyatları kuvvetlenmiş çıktılar ve bu, yeni his sonuna kadar devam etti. Hele duruşmalar uzadıkça umumî efkârda gelişen değişme, Yassıadada da tesirini gösterdi. Ertesi gün, Yassıadanın komutanı Tarık Güryay bana anlatıyordu: Sanıklar koğuşlarında 'Salona biz hâkim olduk" diye, aralarında konuşmuşlar. Tıpkı kudret günlerinde, o alevli Meclis celselerinden sonra, "Beyfendi"nin masasında toplandıklarında konuştukları gibi..

27 Mayıs sanıklarının bilhassa ilk zamanlar iyi muamele gördüklerim kimse söyleyemez. Kaba bir devrin doğurduğu bütün kinler ve hınçlar o günler aynı kabalıkta tecelli ediyordu. Sonradan bu muamele biraz yumuşamış dahi bulunsa, bana anlatmışlardır ki, mevkuf Demokratlar ilk duruşma gününe çıkıncaya kadar gerçek bir muhakemenin cereyan edeceğinden hep şüphe etmişler, hele bunun umumî efkâr önünde, açıklıkla, savunma ve söz hakkı tanınarak yapılmasını hiç beklememişlerdir. Bunu görmek, onlara cesaret vermiştir. Bunda, avukatların çıkışları büyük rol oynadı.

O gün, avukatların içinde ilk Burhan Apaydının söz istediği, görüldü ve bu talebinin uğrayacağı muamele merakla beklendi. Apaydın, Adnan Menderesin vekiliydi. Başkan Başol kendisine söz verdi. Menderesin avukatı mikrofonun başına geldi, bütün sanıkların derdi olan bir takım taleplerini söyledi. Müvekkiliyle daha uzun süre ve yalnız görüşmek istiyordu. Son defasında ancak 27 dakika görüşebilmişti ve bu sırada yanlarında dört subay vardı. Sonra, psikolojik bir moral meselesi ortadaydı. Sanıklar beş aydır tutukluydular, bu sürede aileleriyle temaslarına müsaade edilmemişti. Bunun temini lâzımdı. Bunu takiben Burhan Apaydın başka bir meseleyi ele aldı. Salonda fotoğraf çekmek hakkı Ordu Film Merkezine verilmişti,

1960'm Sonbaharında bir gün, çeşitli üniversitelerin 147 üyesi kendilerini üniversitelerin kapısı dışında buluverdiler. Hem de bunların hocalık yapmaları kesinlikle yasak ediliyordu. 147 üye öyle karma bir topluluktu ki biç kimse bir şey anlayamadı. Ölçü ne olmuştu, bilinmiyordu. Komiteci Numan Esin ise "üniversiteyi ilmîleştirmek"ten bahsediyordu. Bu, 147'lerin tam iki yıla yakın bir süre kapı kapı dolaşmalarının başlangıcını teşkil etti.

Bu, duruşmaların aleniyetini ihlâl ediyordu. Menderesin avukatı, basın hürriyetinin bir savunucusu olarak fotoğraf çekmek hakkının herkese verilmesini istiyordu

Burada, sanıklar arasında kulağıma gelen bir konuşmayı nakletmeliyim. Celâl Bayar o gün, tam önümde oturuyordu. Sanıklardan Samet Ağaoğlu salona biraz geç alındı. Başkan onu, Bayarın arkasındaki sandalyaya oturttu. Apaydın konuşurken lâfı uzatıyor, bazen başka şey söyleyecekmiş intibaı doğuyordu. Ordu Film Merkezine fotoğraf çekmek müsaadesi verilmesinin duruşmaların aleniyetini ihlâl ettiğini belirttiğinde Ağaoğlu endişeyle Bayarın kulağına eğildi ve eski Cumhurbaşkanı hayli ağır işittiğinden oldukça yüksek sesle dedi ki:

"— Neden bundan bahsediyor, anlamadım.."

Bayar, eski bir komitacı sezişiyle şu mukabelede bulundu:

"— Halbuki, bu resim çekme işi kendi aleyhlerine.."

Apaydın meramının tamamını anlattığında Ağaoğlu tekrar Bayarın kulağına doğru eğildi ve :

"— Evet, şimdi anlaşıldı.." dedi.

Halk psikolojisini iyi bildikleri hiç bir zaman inkâr edilemeyecek olan Demokrat büyükler, teşhislerini doğru koymaktaydılar.

O gün, sanıkların maneviyatını-yükselten çıkış bundan ibaret kalmadı. Başka avukatlar da buna yardımcı oldular. Mesela Celâl Yardımcının Orhan Arsal diye bir vekili vardı. Adam, son derece müsait bir ses tonuna sahipti ve deli - dolu konuşmasını iyi biliyordu. Anlattığına göre "Celâl" kendisinin çok eski bir arkadaşıydı ve "Celâl" iyi çocuktu. Orhan Arsal bir noktada Yüksek Divanın dikkatini çekmeyi görev biliyordu.

"— Biz mahkemelerde silah görmeye alışık değiliz" dedi.

Sonra devam etti. Müvekkili, ihtilâttan men edilmiş olmadığı halde esinin, çocuklarının yüzünü beş aydır görmemişti. Bu, bir moral çöküntüye yol açmıştı. Böyle bir çöküntünün üzerine, her bir sanığın etrafı silahlı askerlerle çevriliydi. Bu ortamda insanda maneviyat mı kalırdı, savunma gücü mü? Başkan derhal bir karar almalı, silahlı muhafızları salondan çıkarmalı, ancak ondan sonra duruşmaya başlanılmalıydı. Adaletin üzerinde gölge vardı. Bu, kaldırılmalıydı.

Konuşmanın, sadece salonda, tahta sandalyaları üzerinde oturan sanıkları değil, onların ailelerini bile ne kadar coşturduğunu, şimdi, sanki dünmüş gibi hatırlıyorum. Kahramanca çıkış, hemen hepsinin benzine kan getirmişti. Böyle nutuklar D.P. milletvekillerinin bayıldığı ve tesiri altına girdikleri nutuklar değil miydi? Menderes onları bu tarz konuşmalarla coşturmaz mıydı? Gerçi Orhan Arsalı müvekkili Celâl Yardımcı mikrofon başında takip etti, avukatının hissi ve fevri konuştuğunu, çünkü kendisini çok sevdiğini söyledi, halinden bir şikâyeti olmadığını, silahlı muhafızların salonda bulunmalarını da tabii karşıladığım bildirdi.

Celâl Yardımcıdan başka sanıklar da Başkandan söz alarak mikrofon başına geldiler. Zeki Erataman, Hüseyin Ortakçıoğlu, Necraeddin Önder, Osman Turan.. Bunlar konuştukça sanıklar, salonun eski Meclisi andırır bir havaya büründüğünü hissediyorlardı. İhtimal aksam, koğuşlarına döndüklerinde belirttikleri kanaat, salona hakim oldukları kanaati bu benzetmenin de bir sonucudur. Sanıklara gazete verilmesi isteniliyordu, radyonun taraf tutan yayınları protesto ediliyordu, Yassıada Saatinin bantlarının Divan huzuruna getirilerek tetkiki talep olunuyordu, savunmaların hazırlanması için kanunlara, Meclis zabıtlarına, bir takım hukuk kitaplarına olan ihtiyaç söyleniliyordu. Bir ara "hepimizi hemen kursuna dizecekler" hissinin esiri olmuş, onun korkusunu yüreklerinde duymuş kimseler için böyle bir mahkeme mutlulukların en ulusu ve istikbale daha iyimser bakmak için sebeplerin en mükemmeliydi.

Adada kime ne muamele yapıldı, bilmem. Adaya, gelinceye kadar neler oldu, onu da bilmem. Bunu taraflar, kendileri, bize anlatırlar. Ama adaletin önünde bu sanıklara, Menderes devrinde mahkemeleri düşenlere tanınan hakların tanınmamış olduğunu söylemek bir insafın icabı olmaz.

O ilk gün, bütün D.P. Grupu sabahleyin bu şekilde arz-ı endam ettikten sonra, öğleyi takiben bir başka davanın duruşmasına geçildi: Köpek Davası. Afgan Kralı Celâl Bayara bir afgan tazısı hediye etmiş, o da bunu Atatürk Çiftliğindeki Hayvanat Bahçesine satmış, parasıyla kendisinden istenilen bir çeşmeyi yaptırtmış. Bu, bir suç sayılıyordu! Hem de ihtilâl mahkemesinde.. Hiç şüphesiz, Yassıadadan resimler çekilip yayınlanmasının "onların aleyhinde" olduğunu mükemmelen gören Celâl Bayar, başlaya başlaya böyle bir duruşmanın başlatılmasından son derece keyif duyuyordu. Halkın "Yahu, bütün suçları bu muymuş?" diyeceğinden emindi.

Benim, M.B.K. üyesi Sami Küçükle tanışmam böyle bir duruşma gününden dönüşte, vapurda oldu. Üst güvertenin arkasında oturuyorduk ve davalardan konuşuyorduk. Sami Küçüğe Köpek Davalarına, Bebek Davalarına niçin lüzum hissettiklerini, neden ciddî bir Anayasa-

Üniversite, memleketin her müessesesi gibi kusurluydu. Meselâ, İhtilâlden sonra bir Ali Fuat Başgil temizlenememiş, profesörler bir kilisenin mensupları gibi kapalı çerçeve içinde kalmışlar ve ancak bir iktidar, kafalarına, Kubalı meselesinde olduğu gibi vurduğunda onları -o da, kötü yönde- harekete geçirebilmişti.

yı ihlâl davasıyla yetinmediklerini sordum. Zira Menderes bir şarkıcı hanımdan çocuk yapmış, bu çocuk aldırılmış! Halk bunu, hele Anadolu halkı, bir suç telâkki eder miydi? "Bilmem nesine kurban olayım, ne erkek adammış!" demez miydi? Bayar köpeği satmış, tutmuş bir köye su getirtmiş.. Bu mu, halk nazarında bir kabahat sayılacaktı? Aksine, bunlar bir yandan hadiseyi, İhtilâl Hadisesini küçültürken küçültülmek istenilen kimseleri büyültmeyecek miydi'?

Sami Küçük asıl, benim bu sözlerimi küçümsedi. Kendileri kurmayca bir plân tatbik ediyorlardı. Halk psikolojisini onlar kadar iyi kim bilecekti ki?. Anayasanın ihlâli, kütlenin elle tutup gözle göremeyeceği bir suçtu. Onu anlayacak az çıkardı. Halbuki Köpek Davası, Bebek Davası müşahhas örneklerdi. Bunlarla D.P. İktidarının ileri gelenleri yıpratılacak, yıpratılacak ve en sonda, Anayasanın ihlâli suçuyla bunlara nihaî darbe indirilecekti.

Sami Küçük, bu "kurmayca plân"ın başarı şansından öylesine emindi ki..

Halbuki, hâlâ inanırım, bu Demokrat büyüklerin Yassıadada bir yıla yakın süren muhakemeleri tarzı ve bir de, o, "gayrımeşru iktisaplar"ın hesabının sorulması şekli bunlar hakkında halkta uyanan yeni hislerin başlıca sebebini teşkil etmiştir. Acıma ile başlayan bu hisler bunların haksızlığa uğradıkları inancına kadar son sürat gitmiştir. Kimse kızmasın, kendi görüşümü söylüyorum, hiç bir ihtilâl 27 Mayıs ihtilâli kadar, başta, haklılığından doğan bir popülaritenin sahibi olamamış bulunduğu halde.. Sami Küçüğün bahsettiği "kurmayca plân" tam bir fiyasko teşkil etmiştir.

Yassıada duruşmaları başladığında İsmet Paşa henüz İstanbulda, Taşlıktaydı. Ada dönüşü kendisini gördüm, intihalarımı anlattım. Büyük bir dikkatle dinledi, fakat bir tefsir yapmadı. Zannederim aklı daha ziyade, Gürselin Cumhurbaşkanlığı meselesinde ve kurulması için çalışmalar yapılan yeni partideydi. Bunların askerî rejimden sivil demokratik rejime geçme ameliyesinde son derece önemli rol oynayacaklarını biliyordu. Sadece:

"— Muhakemeler çok sürer mi?" diye sordu.

"— Sanırım.." dedim.

Bunu söylerken sandığım, aylardı. Fakat bir hâileyi andıran hikâyenin bir yıla çok yakın bir süre devam ettirileceğini ,doğrusu ya, hatırımdan bile geçirmiyordum. İlim Komisyonunun Anayasa Projesini hazırlaması nasıl yılan masalına dönüp eşyanın çok tabiatım değiştirdiyse, Yüksek Adalet Divanının da görevini bir türlü tamamlamaması 1961 seçimlerinin havasım aynı nisbette etkiledi. İhtilâl öncesi, D.P. için bir talihsizlikler devridir. İhtilâl sonrası ise, C.H.P. için..

İsmet Paşa Yassıadaya hiç gitmedi. Eylülün ortasında bir gün, bir Soruşturma Kurulu Maltepeye geldi ve Yeşilhisarla Uşak hadiseleri hakkında, tanık olarak ifadesini aldı. İsmet Paşa kimseyi itham etmemeye gayret gösterdi, bir takım soruları "Bilmiyorum" cevabıyla geçiştirdi. Hiç bir sıfatla bu davada bulunmamak arzusunu M.B.K.'ne de, Yüksek Adalet Divanına da belli etmişti. Her ikisi de bu arzuya saygı gösterdiler, bir trajedi havası taşıyacak bir karşılaşmaya meydan vermediler. İsmet Paşa, siyasî muarızlarının mahkeme önünde ithamcısı olmak istemiyordu ve arzusuna saygı gösterilmeseydi, her halde bunu yapacak değildi. Mamafih, duruşmalar sırasında bu, bazı avukatlar tarafından maksatlı bir ısrarla talep olundu. Divan, her seferinde buna lüzum olmadığı kararını verdi.

Bir lüzum da, var mıydı ki?

Cemal Gürsel İsmet Paşadan bir nevi Cumhurbaşkanlığı teminatı almış, Türkeş Grupu "C.H.P. Grupu"nu, "C.H.P. Grupu" Türkeş Grupunu M.B.K.'nden tasfiye hazırlıkları içinde, Yassıadada bir takım fasa - fiso davalar devam ediyor.. İşte tam bu sırada M.B.K. meşhur "Üniversite Bombası"nı patlattı. Bu bombanın kötü akislerinin, bilhassa gençler arasında yarattığı derin infialin 14'ler Hadisesini çok büyük Ölçüde kolaylaştırdığı ve 14'leri güvendikleri "yan kuvvet"lerden biri olan gençlerin desteğinden mahrum bıraktığı bir gerçektir Ordu, Basın, Üniversite.. 14'ler, aralarından bazılarının tam zibidice sözleriyle, davranışlarıyla bütün bu müesseseleri 1960'ın Sonbaharında tamamile aleyhlerine çevirmişlerdi. Bunlar, bir de, seçimsiz iktidarda kalmak istiyorlardı!

"Üniversite Bombası" 28 Ekim günü patlatıldı. Bir akşam evvel, çok geç vakit, gazetelere M.B.K.'nden bir tebliğ gitti. Bu tebliğe göre Türkiyenin çeşitli üniversitelerinden 147 öğretim üyesi görevlerinden alınıyorlardı. Bunların üniversitelerde hocalık yapmaları artık yasaktı. İşin asıl hazin tarafı, bu tasarrufu hakkında M.B.K. hiç bir izahat vermek lüzumunu hissetmiyor, sadece, görevlerinden alınan 147 kişinin isimleri bir liste halinde yayınlanıyordu. Bu, tam bir "görülen lüzum"du. Tabii, tepkisi son derece büyük oldu.

Burada, bazı gerçeklerin söylenmesinde lüzum vardır. Üniversitedeki tasfiyeyi M.B.K.'ndeki tasfiye pek kısa süreyle takip ettiği için birincisinin kabahati ikincisinin kurbanlarına yüklenmiştir. Bu, haksız bir ithamdır. 147'ler M.B.K.'nin ittifakıyla görevlerinden alındılar. 14'ler tasfiye edildikten sonra geri kalanlar bu hatayı, günahını daha fazla tasfiye ettikleri arkadaşlarının sırtına bindirerek telafi edebilirler, bir yarayı işletmemek akıllılığını gösterebilirlerdi. Göstermediler. Hattâ, 1961 seçimlerinden sonra Komutanlarla politikacılar Çankayada toplanıp meşhur protokolu hazırladıklarında askerler, Komitecilerin telkiniyle 147'ler Hadisesini de M.B.K.'nin el sürülemez tasarrufları arasına koydurtmak isteyecekler, fakat İsmet Paşa sert bir çıkış yaparak bunu önleyecektir.

Üçüncüsü, Üniversitedeki tasfiye bir günün, bir haftanın, bir ayın karan değildir. Nasıl, Bâbıâliden geçmek fikri Komitecilere Ömer Sami Coşar tipi gazeteciler tarafından verilmişse onlara Ünivesiteden geçmek temayülü de Cihat Abaoğlu gibi zamanın doçentlerince telkin edilmiştir. Basın mükemmel miydi? Elbette ki değildi. Ya Üniversite? O da değildi. Düşünmek lâzımdır ki İstanbul Üniversitesi bir Ali Fuat Başgili bünyesinden söküp atamamıştı. Ama, bunlar mükemmel değildi de, sanki M.B.K. mi mükemmeldi? Fakat M.B.K., elinde bir kudret tuttuğundan herkese ve her şeye nizam vermenin hevesi peşindeydi ve müesseselerin iki satırlık kanunlarla adam olacağını sanıyordu

Komite, "Üniversiteyi adam etmek" için akla gelebilecek en kötü yolu tuttu. Bunu bir şahıs meselesi saydı ve bir cadı kazanını işletmeye başladı. Her öğretim üyesi hakkında, özel ve gizli bir tahkikat yürüttü. Bunlar nasıl tanınıyorlardı, nasıl biliniyorlardı? Yakınlarına sordular, uzaklarına sordular, dostlarına sordular, düşmanlarına sordular, rakiplerine sordular. Sonra da, bu tarz bir tahkikattan çıkardıkları hükümlere göre yüzlerce öğretim üyesi arasında "buna değmiş, buna değmemiş" ayırımı yaptılar.

M.B.K.'nin bunu sadece öğretim üyeleri hakkında yaptığı sanılmamalıdır. Akıllılar aynı tarz bir tahkikatı da gazeteciler için açtırtmışlardır. Şimdi, şu satırları yazarken elimin,altında o raporlardan birinin sureti var. Haklarında tahkikat yapılanlar Milliyet mensupları. Ali Naci Karacan, Ercüment Karacan, Mahmut Cevat Ulunay (Refi Cevat Ulunay), Ömer Sami Coşar, Çetin Altan. Nedense benim elimdeki fotokopide Abdi İpekçi yok. Bunlardan sadece Ömer Sami Coşar, adam. Ötekiler, dünyanın her çeşit kusuruyla malûl. Çetin Altanın anası hakkındaki iddia da bu metinde. O günleri biraz hatırlayanlar bu ayırımın sebeplerini keşfetmekte fazla güçlük çekmezler. Milliyet, askerî idarenin devam etmesinin mahzurlarını, tehlikelerini her gün belirtiyor ve sivil demokratik rejime geçmedeki "sayılmayacak kadar çok millî menfaatler"i her gün sayıp döküyordu. Üniversite hocalarıyla ilgili tahkikatın bundan daha sağlam bir pabuç olduğunu sanmak için hiç bir sebep yoktur. M.B.K. kocakarı dedikodularını mesnet yapıp 147 öğretim üyesini bir kalemde âdeta hayat dışı bırakmakta hiç bir mahzur görmedi. Bu hareketin adını o gün Yüzbaşı Numan Esin koyunca, bunun ne kadar hazin bir tasarruf olduğu büsbütün meydana çıktı. Yüzbaşı Esine göre, Üniversiteyi ilmileştirmişlerdi! Bunu okuduğumda, itiraf ederim ki, "Ayranı yok içmeye.." diye başlayan meşhur tekerlemeyi hatırlamadan edemedim.

Kıyamet, önce İstanbulda koptu. İki rektör, İstanbul Üniversitesinin rektörü Sıddık Sami Onar ve Teknik Üniversitenin rektörü Fikret Narter istifayı derhal bastılar. Bütün öğrenci teşekkülleri ayağa kalkmışlardı ve hoca-

larının hakkını soruyorlardı. İşin en fazla üzüntü veren tarafı, mesleklerinden atılan bu 147 insana savunma hakkının bile verilmemiş olmasıydı,.Muzaffer Özdağ "karar verdik, icra ettik, bitti" diyordu. Halbuki başlayan, kendi serencamlarıydı. M.B.K.'ne protestolar yağıyor, tecrübesiz kurmaylar 'bunların bunaltısı içinde ipe sapa gelmez sözler söylüyorlardı. Tensikatın ilânının ertesi günü, İsmet Paşa, konu üzerinde Cemal Gürselin dikkatini ciddiyetle ve önemle çekti.

O gün, Cumhuriyet Bayramıydı. İhtilâl İdaresi altında Cumhuriyet Bayramı ilk defa kutlanıyordu ve güzel bir tören hazırlanmıştı. Hipodroma İsmet Paşayla kayınvaldem de davetliydiler. Kendilerine, protokole uygun bir yer ayrılmıştı. Gitmişler ve oraya oturmuşlar. Fakat Gürsel şeref tribününe geldiğinde İsmet Paşayı orada görünce hemen yaverini göndermiş ve İnönüleri davet etmiş. İnönüler töreni Gürsel ve eşiyle beraber takip etmişler. Sonra, şeref salonuna geçilmiş.

Gürsel o gün, şeref salonunda bir ara, İsmet Paşanın kulağına eğildi ve:

"— Bir kenarda bir parça görüşsek nasıl olur?" dedi.

İsmet Paşayla Gürsel başbaşa kaldılar. Devlet Başkam İsmet Paşaya, Üniversite Hadisesi konusunda duyduğu üzüntüyü belirtti. Yanlış bir iş yaptıklarını anlıyordu. Fakat inancı, Üniversitede bir tasfiyeye de lüzum bulunduğuydu.

"— Böyle bırakamazdık.." dedi.

İsmet Paşa, fikrini açıkça söylemekten çekinmedi. Lüzum olup olmadığım bilmiyordu, ama her halde metod son derece kötüydü. Bu, uyanan tepkiden de anlaşılıyordu.

"— Paşa hazretleri, bir düzelme yolunun bulunmasında fayda görüyorum. Sizleri çok yıpratacaktır.." dedi.

Gürsel fikre iştirak ediyordu. İsmet Pasa kendisine, bir gün evvel meseleyi Partide de görüştüklerini anlattı. Herkes tasarrufun aleyhinde vaziyet almışta. Devlet Başkanı bir "düzelme yolu"nun aranacağı vaadinde bulundu. O kadar üzgündü ki, bırakmış olduğu sigaraya tekrar başlamıştı!

İsmet Paşayla kayınvaldeme o gün halk büyük tezahürat yaptı ve bu tezahürat bütün ölçüleri aştı. O kadar ki, kalabalık arasından Fazıl Akkoyunlu onları arabasına aldı ve bin güçlükle eve getirdi.

147'ler Hadisesi gençler arasında derin bir tepki yarattı ve etraf derhal karıştı. Üniversiteliler **gene** sakal bırakmaya başladılar ve sokaklarda gösteriye hazırlandılar. 1960 Sonbaharında bir ara, bilhassa İstanbul Üniversitesinde **1960** İlkbaharının havası esiyordu.

Gençler arasında başlayan heyecan M.B.K. üyelerini telâşa düşürmekte gecikmedi. Bunlar, Gençliği kendilerinin temeli addediyorlar ve onun desteğinden mahrum kalmanın hangi mânaya geleceğini görüyorlardı. Ancak bu heyecanı yatıştırmak için akıllarına gelen tedbir, hatanın düzeltilmesinden ziyade onun ve bunun kandırılmasına, uyutulmasına çalışmak oldu.

29 Ekimle Kasımın ilk haftası arası, 147'ler konusunda M.B.K.'nin, çeşitli kimseleri ve grupları uyutması devri oldu. Bu alaturka kurnazlığı niçin yapmışlardır, hiç anlamamışımdır ve asla doğru bulmamışımdır.

Hadiseden üç gün sonra, 1 Kasımda üniversiteler törenle açılacaktı. Fakat gençler bu töreni boykot kararı verdiler. Sadece bununla yetinmediler, bir de gösteri tertiplediler. Siyah çelenkleri getirip üniversitelerin kapısına bırakacaklardı. Sıddık Sami Onar istifasının sebebini "Üniversite denen bir müessese kalmamıştır. Üniversite tamamen çökmüştür. Artık hayrını görsünler" diye ilân ediyordu. öğrenciler tekrar sakal bırakıyorlardı ve sokağa dökülüp yeni bir mücadeleye girişeceklerdi. M.B.K. tam bir bunalımın içindeydi. Aralarından Numan Esin gibileri tepkiyi, bilhassa C.H.P.'nin tertibine veriyorlardı. O günler Esin, Kurtul Altuğu görmüş, ona, C.H.P.'nin 250 bin lira dağıtarak gençleri sokağa dökme hazırlığından haberdar bulunduklarım söylemiş. Kurtul gülmüş:

"— Eğer gençler para karşılığı sokağa dökülselerdi 28 Nisanla 27 Mayıs arasında Menderes ikibuouk milyon lira sarfeder, onları 'Yaşasın Menderesi!' diye bağırtırdı" cevabını vermiş.

Bunu biz o hafta, Akiste, üstü çok az kapalı şekilde yazdık.

M.B.K.'nin 14'ler grupu, pabuçun pahalı olduğunu farkedince derhal İstanbula koştu ve dört bir yana dağıldı. Bunların hedefi, şu bir haftayı kazasız belâsız geçiştirmek, ondan sonra gene bildiklerini okumaktı. Öğrenci yurtlarına, gazetelere gittiler, istenilen bütün teminatları verdiler. Evet, bir hata yapılmıştı. Ama bunun düzeltilmesi yolu bulunacaktı. Bir ihtilâl idaresi içinde yaşanılıyordu ve karşı taraf, bir kurt gibi fırsat gözlüyordu. Eğer M.B.K.'nin Gençlik ile, C H P. ile bu konuda arasına karakedi girerse, Menderesin aleyhindeki öğrenci gösterileri İhtilâl İdaresine karşı tekrarlanırsa bütün Devrim tehlikeye girebilirdi. Söz veriyorlardı, meseleye çözüm yolu bulacaklardı.

Bu kampanyada benim hisseme, Orhan Erkanlı düştü. O Sonbahar hava o kadar güzeldi ki, Özdenle birlikte kalkıp İstanbula gittik. 30 Ekim günü, yanımızda Ömerler de bulunduğu halde Maltepeye geçtik, orada denize girdik, yüzdük. Orhan Erkanlı beni orada buldu. Bir Türkân Türker o sırada bizim dedikodu sayfa-

mızı hazırlardı, telefon numarasını ondan almış. Ben uzakta bulunduğumdan, onun işi acele olduğundan telefonda görüştük. 147'lerin tasfiyesi hata olmuştu. Bunu kabul ediyorlardı, bunu düzelteceklerdi. Benden istedikleri, Akisin bunu bilerek yayınına istikamet vermesiydi. En kısa zamanda görecektim ki mesele halledilmiştir. Gençleri teskin ederek Devrim İdaresine büyük bir hizmette bulunacaktım. Devrim, hepimizin değil miydi?

Orhan Erkanlıya benim için işin, bir hatanın düzeltilmesinin sağlanması olduğunu söyledim. İhtilâl İdaresinin aleyhinde vaziyet almanın fırsatını kollamıyordum ki.. Kendileri hatayı kabul edip çaresini aramak vaadinde bulunduklarına göre elbette ki Akisin ilk çıkacak sayısının yayınına bu yön hakim olacaktı.

"— Ama düzelteceksiniz, değil mi?" diye ısrarla sordum.

Erkanlı kesin teminat verdi:

"— Hiç şüpheniz olmasın.."

Ankarayı aradım, Kurtulu buldum, hadiseyi anlattım. Dergideki havanın nasıl olması gerektiğini söyledim. O da memnun oldu. Onun bildirdiği, başka M.B.K. üyelerinin de Ankarada, bilhassa gençlere aynı teminatı verdikleriydi. Akisin 4 Kasım 1960 tarihli sayısının ilk yazısı şöyle başlıyordu:

"Bu hafta Türkiyenin bütün aydın çevrelerinde, bir defa daha 'Üniversite Hâdisesi" konuşulmaktadır. Ancak, meselenin ele almış tarzında geçen haftaya nazaran bir büyük fark vardır. Geçen hafta yüreklere karamsarlık olmasa bile üzüntü dolmuş bulunuyordu ve gözlerdeki gözlükler karaydı. Şu anda herkes memnundur, herkes sevinçlidir. Zira omuzlardaki yük kalkmış, 'Üniversite Hâdisesi' halledilmiştir. Fakat meselenin en mühim tarafı bu değildir.

Haksızlıklar düzeltilecek, hakiki mağdurlar yerlerine iade edilecekler, üniversite muhtariyetine sadece ruhta değil, şekilde de riayetkar olunacaktır. Ama bunların yanında bir müşahede, istikbale emniyetle bakılmasının asıl sebebini teşkil etmektedir. "Üniversite Hâdisesi' nin hallediliş tarzı Türk milletinin demokratik sistemin işletilmesinde bilgi, tecrübe, hattâ ustalık sahibi olduğunu göstermiştir. Bu yanlış tasarruftaki hatâ payı, cemiyetin bütün müesseselerinin elele vermesi suretiyle bu hatayı işleyen iktidara kabul ettirilmiştir. Bunun için hiç "bir şiddet yoluna başvurulmamıştır. Tepki sert, fakat vakur olmuştur. Gazeteler hâdiseleri yazarak durumun düzeltilmesi gerektiğim, niçinini de belirtmek suretiyle bildirmişlerdir Darbe yiyen müesseselerin başındaki muhterem *zevat,* makam endişesine kapılmaksızın, fakat hareketlerinin protesto mahiyetinde olduğunu söylemekten çekinmeyerek istifa etmişlerdir. Gençler, sevdikleri hocalarını tutacaklarımı insan haklarının icapları yerine getirilinceye kadar sakal bırakacaklarını ve derslere girmeyeceklerini açıklamışlardır. Bütün umumî efkâr aynı yolda kanaat izhar edince, iktidar hatasını düzeltme yoluna girmiştir.

Bunun, Millî Birlik Komitesine verdiği şeref de bütün Türkiyede konuşulan bir başka konudur. Sâdece Türk milleti değil, onun başında bulunan iktidar da demokratik hüviyetini belli etmiştir. Bu iktidarın bir ihtilal idaresi olması, hâdisenin ehemmiyetini tarifsiz şekilde arttırmaktadır. Eğer böyle bir hâdise bundan altı ay evvel cereyan etseydi, seçimle gelmiş bulunmasına rağmen D.P. iktidarı işi hemen prestij dâvası haline sokar, baş komitacının ip elden kaçarsa memleketin idare edilemeyeceği yolundaki köhne telâkikisi tutuma hâkim olarak hatada ısrar edilir, diklenilir, sertleşilir ve mütemadiyen akan bir çıban açıkta bırakılırdı. Halbuki ihtilâl idaresi çıbanı derhal deşip gereğini yapmak suretiyle sâdece itibar kazanmamış, her ihtilâta gebe bir durumu da ortadan kaldırıvermiştir. Bu, hakikî basiretin ifadesidir."

Fena halde uyutulmuş olduğumu, oyuna geldiğimi, Komitenin, hele 14'lerin bu yanlış tasarruflarım düzeltmeye hiç niyetleri bulunmadığını o tarihte nasıl bilebilirdim ki? Uyutulan sadece ben de değildim. Rektörler görevlerine dönüyorlar, öğrenciler sınıflarına giriyorlardı. Düşünmek lâzımdır ki koca İsmet Paşanın meşhur acendasının 1 Kasım tarihini taşıyan sayfasında bile yazılı olan şudur:

"Üniversite meselesi düzelme yolunda"!

Gelecek Yazı

14'ler gidiyor

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Petrol

Toroslara aşağı

Geçtiğimiz haftanın başında Sah günü, saat 08.00'de, TPAO -Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Yenişehirdeki modern binasının önünden kalkan iki otobüs, bazı önemli kişilerle basın mensuplarını İskenderuna götürüyordu. Ertesi gün. Cumhurbaşkanı Sunay, Başbakan Demire!, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Deriner ile daha birçok ilgiliyi İskenderuna getirecek olan uçak da ayni amaçla havalanıyordu.

İskenderuna gidişin nedeni, C.H.P. koalisyon hükümetleri zamanında plâna koydurulduktan sonra, projeleri ve ihalesi yapılan Batman - İskenderun Ham Petrol Boru Hattının işletmeye açılış töreniydi. Devlet adamları, önemli iş çevrelerinin temsilcileri, teknisyenler ve oldukça kalabalık bir yabancı topluluğu ile basın mensuplarının katıldığı tören, yapılan işin önemini belirtmek için alabildiğine parlak bir görünüşe bürünmüştü. Tahrandan Avusturyaya gitmekte olan İran Şahının Adana Hava alanında Cumhurbaşkanı Sunay ile bir süre görüşmesi, Boru Hattının açılış törenine ayrı bir özellik verdi.

İran Şahının ziyareti çabucacık unutularak, Batman - İskenderun Boru Hattının geçen zaman içindeki serüveni hatırlandı. C.H.P. Hükümetinin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakam Hüdai. Oral ile TPAO'nın o zamanki Genel Müdürü ve halen C.H.P.'nin Giresun senatörü olan İhsan Topaloğlunun bu uğurdaki çabaları hayırla yâdedildi. Bu kimselerin böyle bir törene çağrılmamış olmaları ise ayrı bir mizah konusu olarak anıldı, durdu.

Batman - İskenderun arası

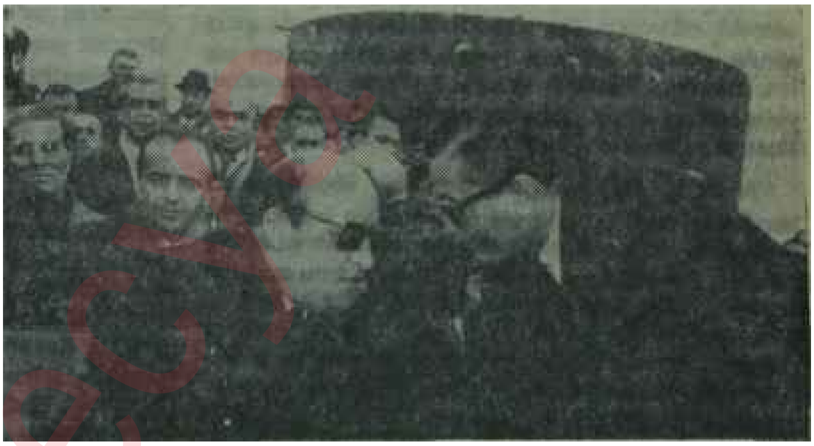
Türkiyenin ekonomik gelişmesinde ve petrol konusundaki mücadelesini kazanmasında önemli bir rol oynayacak olan Batman-İskenderun Ham Petrol Boru Hattı, Diyarbakır bölgesinin petrollerini Akdenize akıtacak 494 kilometrelik çelik borunun döşenmesini, gerektirmiştir. Bu uzun boru hattı, birincisi Batmanda, üretim bölgesinin petrollerinin depo edildiği başlangıç terminali; ikincisi de, Dörtyoldaki varış terminali olan iki noktayı birleştirmektedir. Aynı zamanda "Tank Çiftliği" de denilen Dörtyoldaki terminalden itibaren, yükleme işlemi başlamaktadır. Bu iki terminalde, stokların muhafazası için 14 tane depolama tankı bulunmaktadır. Bunların yanında, başlangıç pompa istasyonu ile bitiş pompa istasyonu arasında, Diyarbakır ve Sarılda 2 "Ara İstasyonu" mevcuttur. Bu istasyonları, Bahçede inşa edilen, "Bahçe Basınç Düşürme İstasyonu" izlemekte ve böylece, pompalama istasyonları tamamlanmaktadır. Batman - Diyarbakır - Sarıl - Bahçe - Dörtyol olmak üzere, dizi halinde beş istasyon, petrol naklinin temelini teşkil etmektedir.

Yükleme için de, 1,5 kilometre uzunluğunda, 14 metre su derinliği bulunan, 250 metre yanaşma boyu olan ve T şeklinde bir iskele inşa edilmiş bulunmaktadır. Üç kat halinde tecrit edilmiş olan çelik boruların döşenmesiyle meydana gelmiş olan 21 API graviteli 70 bin varil, yani 10 bin ton ham petrolü bir günde nakledecek güçteki boru hattı, yer yer değişerek, 1-2 metre derinliğe kadar inmektedir.

Batman - İskenderun boru hattının işletilmesi bir özellik üzerine kurulmuştur. Bu yüzden tesisin tamamına "serbest taşıyıcı" niteliği tanınmıştır.. Hattın başlangıç bölgesinde ve hat boyunca üretilecek her türlü ham petrolün nakli bu boru hattına tanınmıştır. Bu taşıma işlemi. Petrol Dairesinin tespit ve ilan edeceği özel bir tarifeye uygun şekilde yürütülecektir. Bu tesisler için tanınan özel bir imtiyaz gereğince, Batman - İskenderun Boru Hattının geçtiği güzergâhta çalışması muhtemel ve bu hatta rekabet edecek durumdaki ikinci bir tesisin inşasına izin verilmeyecektir.

Boru hattının önemi

Petrol boru hatlarının yapımında "itici nedenler" diye anılan her türlü neden, Batman - İskenderun boru hattı için de geçerlidir. Bu nedenlerin başında ucuzluk, sürat, emniyet ve temizlik gelmektedir. Dolaylı yararları ise saymakla bitmeyecek kadar çoktur. Örneğin, karayollarının yıpranmasının önlenmesi ve trafik kazalarının azaltılması, tıkanıklıkların ortadan kalkması ayni derecede önemli nedenlerdir. Ayrıca, şu âna kadar ham petrol naklinde kullanılmakta olan karayolunda çalışan tankerler, boru hattının çalışmaya başlamasıyla başka sektörlere yöneltilebilecektir. Bu da, yeni alanlardaki ekonomik faaliyetlerin artmasını teşvik edecektir.

Pipe - line tesisinin açılış töreninde Demirel ve Gülez
Patıtcan ve efendisi

Türkiye için ve Batman - İskenderun Boru Hattının bulunduğu bölgenin özelliklerinden gelen diğer önemlî bir neden de, ağır graviteli petrollerin çokça bulunduğu Diyarbakır bölgesinde, boru hattının sağlıyacağı teşvik edici rolüdür.

Fırat, Dicle ve Batman gibi, bölgenin başlıca büyük nehirlerinin yanında, 27 tane küçük nehir, 17 tane kara yolu ile 9 tane demiryolunu aşarak gelen ve Batman bölgesinin ham petrolünü denize ulaştıracak olan Batman - İskenderun Ham Petrol Boru Hattının önemi, sanıldığından çok daha büyüktür.

Görünen odur ki..

Dr. Reşat TİTİZ

Dış ticaretteki sıkışık ve tehlikeli gelişme, köklü tedbirlerden uzak bir anlayış içinde, tehdit edici bir sonuca doğru hızla ilerlemektedir. Ticaret Bakanlığı, 23 Aralık 1966 günü aldığı ve açıkladığı bir kararla, liberasyon listesinden yapılmakta olan ithalâtı durdurmuştu. Bu durdurma kararının, her yıl alınan benzeri tedbirlerle hiç bir ilgisi bulunmadığını gösteren sayısız belirtiler ortadaydı. Bunların başında, ithalât hacminin, öngörülen en iyimser sınırları zorlayarak, Türkiyenin imkânlarını çok gerilerde bırakan bir seviyeye varması, buna karşılık, ihracatın, bu gelişmenin tam aksine, nisbî bir gerileme göstermesi geliyordu. Dış ticaretteki bu dengesiz gelişmenin, gönül rahatlatıcı hesaplar halinde ortaya atılan, yabancı ülkelerde çalışan işçilerin tasarrufları veya turizm döviz gelirleriyle göğüslenemiyeceği, bilinmesi gereken bir gerçekti.

Nasıl ki, 1966 icra programında öngörülen rakamların ithalâtla ilgili olanları aşıldığı halde, ihracatla ilgili olanı çok gerilerden seyreder duruma düşmüştür. Bu sıhhatsız bünye hastalığı, bunun en tabii sonuçları olan bazı gerçekleri birer birer ortaya çıkarmakta gecikmemiştir. Önce stok dövizler azalmış, giderek, her türlü rezerv endişesi unutularak, serbest altın rezervlerinden pervasızca rehinlere gidilmiştir. Peryodik ve çok kısa dönemler için, ancak günlük sıkışıklıkları gidermek amacıyla başvurulan rehin müessesesi bir sürekli tedbir haline getirilmiştir. Tükenen döviz stokları ve altınların tümüne yakınının rehinde bulunması, imalât rejiminin gerektirdiği bir takım taleplerin transferini ya imkânsız kılmış, ya da, uzun süreler bekledikten sonra, güçlükle transfer etmek gibi, ticaretteki sakıncaları herkes tarafından bilinen bir gelenek yaratılmıştır.

Bu kötü gidişin hazırladığı ayni derecede kötü gelişmeyi sezip, teşhis etmekte güçlük çekmeyen, ithalât ve ihracatla uğraşan çevreler, taleplerini şişirerek, şimdiye kadar ulaşılmamış seviyede bir talep hacmi yaratmışlardır. Bu taleplerin şaşkına çevirdiği yetkililer, liberasyon listesinden yapılmakta olan ve genellikle sanayi kalkınmamızın ihtiyaçları arasında bulunan malların ithalinde kısıntı yapmaya gideceklerini gizleyemez hale gelmişlerdir. Mamul, yarı mamul ve temel ihtiyaç malları arasında bulunan liberasyon listesindeki malların ithalinde kısıntı yapmayı durmadan inkâr eden çevreler, geçtiğimiz hafta Çarşamba günü açıklanan yeni kotalarla birlikte, şimdiye kadar gizlediklerini gün ışığına çıkarmak zorunda kalmışlardır.

4 Ocak 1967 tarihli, kotaların ilânını açıklayan karar, türk dış ticaretinde yeni bir rejime doğru gidecek olan gelişmenin ilk merhalesi sayılmalıdır. Liberasyon listesinde bulunan bellibaşlı mallardan 16 kalemi, bu listeden çıkarılarak, sınırlı ithalât anlamına gelen kotalara alınmıştır. Bunun dışındakilerin pek çoğu için de, ilgili Bakanlıklarla Maliye ve Ticaret Bakanlıklarının ortak iznine bağlı bir ithalât rejiminin ilk silueti çizilmiş bulunmaktadır. Bunun yanında, kotalarda bulunan malların ithaline de bazı kayıtlar konmak suretiyle, kotalar yolu ile yapılacak ithalâtı da güçleştirmektedirler. Amerikadan, AİD yolu ile yapılmakta olan ithalâtın malî bakımdan yeni yeni güçlüklerle karşıkarşıya bırakılması da yeni girilen rejimin özellikleri arasındadır.

Bütün bu tedbirlerin alınmasına rağmen, yeni yıl ile ilgili plân ve programın öngördüğü seviye, gerçekleştirilmesi hemen hemen imkânsız bir noktada dondurulmak istenmiştir. Büyültülen bu rakamlara göre, 800 milyonluk bir ithalâta karşılık, 510 milyonluk bir ihracat öngörülmektedir ve bu rakamların gerçekleştirilmesi de bazı önemli şartlara bağlı bırakılmıştır. Yani, geçen yıl gerçekleştirilemeyen kredilerin de, plân ve projelere bağlanarak, bu yıl için kullanılması gibi... Bunun ise, zaten büyük bir ürkeklik ve nazlılık içinde bulunan uluslararası kredi ve finansman kuruluşları ile, Türkiyeye yardım konsorsiyumunun kabullerine sıkısıkıya bağlı bulunduğunu herkes bilmektedir.

Görülüyor ki, dış ticaretteki bozuk gelişme önlenememiş, 4 Ocak günü açıklanan, yeni kotalarla ilgili karardan da öğrenildiği gibi, İktidar, günlük tedbirlerle işi idare etmenin yollarını aramaktan öteye geçememiştir. Bütün mesele, bu sıhhatsiz gidişin nedeninin ekonomik bünyenin genel rahatsızlığından ileri geldiğinin kabulü ile işe başlamaya karar vermektir. Dış etkilere kulakları biraz daha cesaretle tıkayarak, Türkiyenin öz çıkarlarının gerektirdiği köklü tedbirlerin alınmasına çok geç kalınmadan gidilmelidir.

Resmi rakamların da gösterdiği gibi, bu tedbirlerin alınmaması halinde, yeni yıldaki gelişme de, geçen yıl olduğu gibi, dengesizliğin büyümesi ve biraz daha tehlikeli bir tehdit haline gelmesinden başka bir sonuç vermeyecektir.

Komünist Çin

Sarsıntılar hızlanıyor

Bir süredir Pekinden alınan haberler, 700 milyonluk koca Çin ülkesinin derin parçalanmalar ve önemli iç sarsıntılar içinde bulunduğunu göstermektedir. Hattâ, şu satırların yazıldığı sırada gelen haberlere bakılırsa, özellikle Nanking ve Şanghay kesimlerinde, "Kültür Devrimi" taraflılarıyla bunlara karşı olanlar arasında silâhlı çatışmalar başlamıştır. Nankingdeki çatışmalar sırasında 50'yi aşkın insan ölmüş, 1000'e yakın yaralı sayılmış, 6000 kişi tutuklanmıştır. Bunun yanısıra, Kiangsu kesiminde Komünist Partisi Sekreteri Li Su-yingin önderliğindeki 100 bin kişilik bir işçi grupu, bu kesimdeki Mao Çe-tung taraflısı "Kızıl Devrimciler"in binasına saldırmış, burada da 14 kişi ölmüş, 400 kişi ağır yaralanmıştır. Doğu Çin denizindeki Çuşan adasında ise köylüler bir "devrimci" toplantıyı basmışlar, Kızıl Muhafızların merkezini yerle bir etmişler, birçok kişinin yaralanmasına yol açmışlardır. Bilindiği gibi, Çuşan adası Şanghayın 100 mil kadar güney - doğusundadır.

"Kültür Devrimi"ne karşı olanların yaptıkları bu gösterilere karşılık, geçtiğimiz Pazar günü Pekinde toplanan yüzbinlerce işçi ve öğrenci de, artık Mao Çe-tungun açıktan açığa hedef aldığı anlaşılan Devlet Başkam Liu Şao-çi ile Parti Genel Sekreteri Teng Hsiao-pingi protesto eden gösteriler yapmışlardır. Bu arada Liu Şao-çinin Mao Çetungun izinden giden kızı ve oğlu da, bu gösteriler sırasında, babalarını reddettiklerini açıklamışlardır. "Liu Şao-çiyi ve Teng Hsiao-pingi alaşağı edin" yazılı dövizler, artık Pekinde en çok görülen dövizlerdir.

Eski defterler açılınca

Çin Halk Cumhuriyetinde hemen hemen herşey kapalı kapılar arkasında ve çok belli sayıda kişiler arasında geçtiği için, bütün bu olayları yorumlamak son derece güç görünmektedir. Bu yüzdendir ki, bazı gözlemciler, olup bitenlerin arkasında doktrin başkalıkları ararlarken, bazıları da bunları kişisel geçimsizliklere bağlamaktadırlar. Gene son hafta içinde Pekinden alınan bazı haberlere bakılınca, olayın arkasında kişisel geçimsizlikler arayanlara hak vermek gerekmektedir.

Pekindeki japon gazetecilerin geçen hafta Çin başkentinin sokaklarında gördükleri duvar gazetelerine

Teksas, Çiftlikler, Başkan Johnson ve ötesi..

Başladığı günden buyana, çarpışanlardan çok sivilinin, bu arada çeyrek milyon suçsuz yavrunun ölümüne, bir o kadarının yaralanmasına, milyonların evsiz ve aç kalmasına yol açmaktan başka birşeye yaramayan Vietnam savaşı, açıkça kabul etmek gerekir ki, Başkan Johnson için bir kuvvet ve itibar gösterisidir ve böyle olduğu için de, bir türlü bitmek bilmemektedir. Bu duruma bakarak, zaman zaman ortalıkta dolaşan barış önermelerine, aracılık denemelerine ve iyiniyet gösterilerine fazla ümit bağlamamak gerekir.

Yıllaryıldır Vietkong ve onu destekleyen Kuzey Vietnamlılarla Saygondaki çıkarcı yönetim ve onun arkasında yer alan Birleşik Amerika askerleri arasında devam eden savaş, bugün gelip bir çıkmaza dayanmıştır. Amerikanın korkunç savaş gücüne rağ men, ulusal birlik ve bağımsızlık için silâha sarıldıklarını söyleyen Vietkonglar dize getirilememekte dir. Buna karşılık, ellerindeki sınırlı araç ve yeteneklerle, bunların da amerikan savaş gücünü çökertmelerine imkân yoktur. Bu durumda akıl ve mantığın buyurduğu, elbette ki, bir konferans masası başına oturup karşılıklı pazarlığa girişmekten başka birşey değildir. Fakat, dış politika ile iç politikayı birbirine karıştıran Johnson, bu savaşı öylesine bir kuvvet ve itibar gösterisi yapmıştır ki, akıl ve mantık denilen şey artık çok uzaklarda kalmıştır.

Eğer Saygonda Güney Vietnam halkını temsil eden bir yönetim olsaydı, eğer Güney Vietnam halkı Birleşik Amerikayı böyle bir yönetimin aracılığıyla yardımına çağırsaydı, o zaman Washington'un savaşı böylesine benimsemesini tam bir anlayışla karşılamak gerekirdi. Fakat Güney Vietnam halkı öylesine bölünmeler içindedir ki ve savaş devam ettiği sürece de öylesine bölünmüş kalacaktır ki, bugün Birleşik Amerikanın Vietnamda bu halkın çıkarlarını korumak için bulunduğu iddiasına inanmak mümkün değildir. Üstelik, savaş sürüp gittikçe, Güney Vietnam halkı da, yavaş yavaş, kendisini bu badireden kurtaracak yolun Vietkongun siyasal örgütü olan Ulusal Kurtuluş Cephesinin sözlerine kulak vermek olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bilindiği gibi, Ulusal Kurtuluş Cephesi, Vietnamı kurtaracak yolun yabancı müdahalesinden arınmış, birleşik bir Vietnam kurulması olduğunu söylemektedir.

Birleşik Amerikanın bugün inanamadığı, Ulusal Kurtuluş Cephesinin Güney Vietnam içindeki kuvveti ve Kuzey Vietnam karşısındaki bağımsızlığıdır. Amerikalı yöneticilere göre Vietkong Hanoinin, Hanoi de Pekinin kuklasıdırlar. Tıpkı Saygon hükümeti kendi kuklaları olduğu gibi... Onun içindir ki Hanoi üzerine baskı yapmakla Güneyde barış ve güvenliğin kurulabileceğini sanmışlardır. Fakat kuramamışlardır. Bu gidişle kuracakları da yoktur. Öyle olduğu halde, akıllarına, Hanoi üzerindeki baskıyı kesip Ulusal Kurtuluş Cephesiyle görüşme masası başına oturmak bir türlü gelmemektedir.

Gelmemektedir demek de doğru değil ya... Elbette ki zaman zaman bunu da düşünüyorlardır. Fakat ortada, gerilemeyi şânına yakıştıramayan teksaslı Başkan varken, hükümet içinde, düşündüğünü savunacak kabadayı pek görünmemektedir. Peki, Başkan Johnson ne mi yapıyor? Canım, onun bu konuda düşünecek fazla vakti mi var? Baksanıza, New York Times'ın bildirdiğine göre, hazret, herşeyden önce "Teksastaki topraklarımı Federal hükümetin kesesinden nasıl daha çok değerlendirebilirim?" diye düşünmekle ve toprak spekülasyonuyla meşgul değil miymiş!..

atfen bildirdiklerine göre, Mao Çe-tung, uzun bir süredir koruduğu sessizliği nihayet bozmuş ve Liu ile Hsiao-pingi, 1958 yılında bir komplo yaparak kendisini ülkenin 1 numaralı koltuğu olan devlet başkanlığından düşürmekle ve parti başkanlığı gibi etkisiz bir yere getirmekle suçlamıştır. Bilindiği gibi, partinin bütün mekanizması parti başkanının değil, genel sekreterin deneti altındadır ve başkan yalnızca bir sembolden ibarettir.

Japon gazetecilerin bildirdiklerinden anlaşıldığına göre, Mao Çe-tung bu durumu 1965 sonbaharında yapılan bir parti merkez komitesi toplantısında değiştirmek istemiş, fakat başaramamıştır. Bunun üzerine yanına, şimdi en yakın adamı olarak beliren Lin Piaoyu alarak Şanghaya çekilmiş ve orada "Kültür Devrimi" adım verdiği hareketi hazırlamıştır. Gerçekten, Mao Çe-tung 1965-66 yıllarında sekiz aylık bir süre için Pekinden kaybolmuştu ve batılı gözlemciler bu yokluğu ihtiyar ihtilâlcinin sağlık durumunun bozukluğuna yüklemişlerdi. Fakat Mao, 1966 sonlarında, bu defa arkasında Kızıl Muhafızların ve ordunun desteği olduğu halde, yeniden ortaya çıkmıştır.

Geceler gebedir

Bu önemli açıklama, ortaya pek çok önemli sorunların çıkmasına yol açmış bulunmaktadır. Mao 1958 yılından sonra ikinci plâna itildiğine göre, Çin - Sovyet çatışmasının en ateşli yılları onun işbaşında olmadığı süre içinde geçmiş demektir. Şimdi Pekindeki çatışmadan galip çıkarsa, anlaşmazlığın suçunu eski yöneticilere yükleyip, Moskova ile yeniden yakınlaşmaya kalkışacak mıdır? İkincisi, kendisi ikinci plânda bulunduğu sürece başbakanlık koltuğunda oturan Çu- En-layın durumu ne olacaktır? Acaba Mao duruma hakim olursa, onu da değiştirmek istemeyecek midir? Nitekim, geçen hafta Pekinde emektar Başbakanı suçlayan duvar kâğıtları da görülmüş, fakat 'bunlar bir gecenin içinde ortadan yok oluvermiştir.

Bütün bunlardan, Çin Halk Cumhuriyetinin önümüzdeki günlerde önemli olaylara gebe olduğu anlaşılmaktadır. 700 milyonluk koca dev, sanki daldığı derin uykudan uyanmış, kıpırdanmaktadır. Bu kıpırdanma devresini, yeni bir iç savaşın içine düşmeden, en kısa zamanında atlatması ve yeniden siyasal düzene kavuşması, bütün dünyanın geleceği bakımından çok önemli görünmektedir. Eğer Çindeki huzursuzluk büyürse, hele bir de ortaya bundan faydalanmak isteyen yabancı kuvvetler çıkarsa, o zaman doğacak olaylar bütün dünya barışı için pek tehlikeli olacaktır. .

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

A.B.D. — Look dergisinin tam "Bir Başkanın Ölümü" başlıklı tartışmalı diziyi yayınlamaya hazırlandığı bir sırada, geçen hafta Salı günü, Başkan Kennedy'nin ölümüyle en yakından ilgili kişilerden biri daha, Jack Ruby, bundan bir ay kadar önce kanser teşhisiyle kaldırıldığı hastahanede hayata gözlerini -daha önemlisi, ağzını!- yumdu. Bilindiği gibi, Ruby, Başkan Kennedy'yi kurşunladığı ileri sürülen Lee Harvey Oswald'ı, bu olaydan iki gün sonra, Dallas polis müdürlüğünden cezaevine nakledileceği bir sırada, düzinelerle görevlerin ve milyonlarca televizyon seyircisinin gözleri önünde tabanca ile öldürmüştü. Yapılan uzun yargılama sonunda suçla bulunan Ruby, 1964 Martında ölüm cezasına çarptırılmış, fakat bu ceza bir yüksek mahkeme tarafından 1966 Haziranında bozulmuştu. İşte ne olmuşsa bundan sonra olmuş ve Ruby'nin sağlık durumu cezaevinde hızla kötüye gitmeye başlamıştır. Fakat hastalığın kanser olduğu ancak bir ay kadar önce anlaşılmış, daha doğrusu, kamuoyuna bildirilmiştir. Çünkü, Dallas gibi sağlık hizmetleri son derece gelişmiş bir şehirde Ruby'nin hastalığının ancak en son safhasında anlaşılması akıl alacak birşey değildir. Ruby'nin ölümüyle, Kennedy suikastıyla uzaktan yalandan ilgili olup da hep aklın almıyacağı biçimde ve son birkaç yıl içinde hayata gözlerini yumanların sayısı bir düzinenin üzerine çıkmıştır.

İSPANYA — Son yıllarda pek yaygınlaşan siyasal cinayetlere, geçen hafta bir yenisi daha eklenmiş ve Cezayir ihtilâlinin ünlü liderlerinden Muhammed Hıdır, uzun süredir sürgün hayatı yaşadığı Madritte, bir gece evinden çıkarken, karısının ve kayınbiraderinin gözleri önünde öldürülmüştür. Hatırlanacağı gibi, Cezayir ihtilâlini hazırlayıp başlatanlardan biri olduğu halde, Muhammed Hıdır, bağımsızlıktan sonra Bin Bella ile anlaşmazlığa düşmüş ve Fransaya sığınmıştı. Başkan De Gaulle'ün Bin Bella yönetimiyle iyi bağlar kurmak istemesi üzerine de İspanyaya geçmişti. Muhammed Hıdırın öldürülmesi, ortaya iki önemli sorun çıkarmış bulunmaktadır. Bunların birincisi, İspanya hükümetinin, tıpkı Fransa hükümetinin başına gelen Ben Barka skandali gibi, olayın içine sürüklenip sürüklenmiyeceğidir. Böyle bir suçlamadan kurtulmak için, ispanyol güvenlik makamları yoğun bir araştırmaya girişmişlerdir. Fakat şimdiye kadar buldukları, bir çift ipek eldivenle bir otomatik tabancadır. Muhammed Hıdırın öldürülmesi üzerine ortaya çıkan ikinci sorun, Cezayirli liderin, ülkesinden kaçarken, yanında yurt dışına çıkardığı ve İsviçre bankalarına yatırdığı 14 milyon doların akıbetidir. Bildirildiğine göre, Hıdır, bu parayı, sağlığında, sürgündeki cezayirli milliyetçilere yardım etmek için kullanıyordu. Tarafsız gözlemciler, şimdi bu servetin isviçreli para cambazlarının kesesine gitmesinden endişe etmektedirler.

BUNLAR DA OLDU

Tüli'den haberler

Bahar havasındakiler

Ankaranın güzel kadınlarından Günseli Fenmen, Paristen döndü: Arkasında beyaz chanel bir tayyör, ağzında son moda "Thats life" şarkısı ve gözlerinde bahar havası... Günseli Fenmen, Parise, hürriyeti seçmek kararıyla gitmişti, fakat kararı gerçekleşmemiş. Yeni yıla Sabahattin Fenmen ile birlikte, bahar havasında girmişler. Bu haber dost çevrelerini çok sevindirdi.

Bu yılbaşı, Pariste herkes bahar havasındaymış, söylendiğine göre. Ahmet ve Hayriye Neyzinin evindeki partide Gencay Sav ile Ergun Sav da yeni yılı beraber ve dostça kutlamışlar. Ama onlarınki diplomatik bahar. Gencay Sav, Bükreş sefiresi' oluyor, soyadını değiştiriyor ve kocasıyla da kötü kişi olmak istemiyor. Yoksa, çok dar bir çevrede, karşı karşıya gelip selâmlaşmamak gibi garip durumlara düşecekler...

Balayı **havasındakiler**

Yaz aylarında Yeniköy kıyılarında başlayan bir arkadaşlık, yeni yılın ikinci haftasında "mutlu son"a bağlanıyor. Uludağdan dönen **Gönül** Bilgisin ve Bülent **Garan,** haftanın içinde Çarşamba günü yapılacak nikâh töreninden sonra, balayını geçirmek üzere yine Uludağa gidecekler. Ancak, Uludağda tipi olduğu için, sonun ne olacağı bilinmez.

Bu yıl, Uludağda balayı yaşayanlardan biri de Müzeyyen **Senardı.** Senar, genç kocasıyla çok mutlu görünüyordu. İstanbuldan **Dr. Muhterem Gökmen** ve eşi, Ankaradan Ülkü ve Hasan Vardar da başka bir balayı havasındaydılar. Dağ tatili, yeni ve eski, evlilere çok iyi gelmiş, maşallah. Hepsi de şehre neşeli döndüler.

Eski hastalık

Bu yılın moda klübü, İstanbulda Play Boy, Ankarada Alpay. İstanbullular, bilhassa Sarperler, İpekciler, Kadir Has ve Çiftçiler grupu, Play Boy'dan çok hoşlanıyor birçok partiyi bu klüpte sona erdiriyorlar. Ankaralılar için de Alpay, bütün gecelerin vazgeçilmez uğrağı. Birçok grup, sabah kahvaltısın: Alpayda yapmazlarsa rahat edemiyorlar. "Ertesi gün nasıl çalışıyorlar?" diye sorulacak olursa, Sauna ya gidiyorlar. Ankaranın güzel mankenlerinden Tülin Okan, Dışişlerinden Adnan Bulak, Melih Akbil, eşi Güneş Akbil, İlter Türkmen ve eşi, CHP'den Coşkun Kırca, Gündoğdu Akkor ve eşi, aktör Genco Erkal ve arkadaşları, Neda ve Engin Baraz, Tekelioğlular, Aydın ve Yasemin Tanbay, Can ve Hatice Okan, Hikmet ve Türkân Pirinçcioğlular, Cüneyt ve Ayten Gökçer de Alpayda çok görünüyorlar. Bazı gruplar yapışık kardeşler gibi, birbirlerinden hiç ayrılmıyorlar. İlter Türkmen ile Çoşkun Kırca da öyle... İlter Türkmene "Hariciyenin köprüsü" diyenler de var. Çünkü bir

Kırca ve Türkmen aileleri Alpayda eğleniyorlar
Anlaşanlar buluşurlar

ayağı **AP'de,** bir ayağı CHP'de. Çoşkun Kırcadan da, Aydın Yalçından da hiç ayrılmıyor. Çoşkun Kırca şu sıralarda CHP'nin tam temsilcisi sayılmasa bile, bazı meselelerde İlter Türkmene akıl hocalığı ettiğini iddia ediyorlar. Malûm, Kurca, akıl hocalığı etmekten ve boyundan büyük işlere karışmaktan çok hoşlanır.

Şu Hariciyenin işleri

İhsan Sabri Çağlayangil, korkulur ki, olmayacak duaya âmin diyecek. Zira, Hariciyedeki hizipleşmelerin sona ereceği yok. Halbuki Zeki Kuneralp Genel Sekreterliğe getirilince hizipçilik de tarihe karışacak sanılıyordu. Oysa, Bakanlığın koridorları yeni hiziplerin dedikodularıyla çalkanlanmağa başladı bile. Zeki Kuneralpe herkes büyük saygı duyuyor, yalnız biraz pasif buluyorlar. Celâl Çalışların, Celâl Aybayın, Beşir Balcıoğlunun Genel Sekretere çok yakın yerlere getirilmesi de bazı yorumlara uğruyor. Zeki Kuneralpi sevenler, bu tayinlerin çok yerinde olduğunu, bir genel sekreterin ancak çok iyi tanıdığı insanlarla beraber çalışacağını söylüyorlar ama, tarafsızlar da görüşlerinde haksız sayılmazlar. "Kuneralpin şimdiye kadar tanımak fırsatını bulamadığı memurlar, Kuneralpin yanında çalışmak için daha ehliyetli ve yetkiliyseler, durum ne olacak?" diyorlar. Yeni tayinler arasında Şefik Fenmenin de adı geçiyor ve Protokolün başına geleceği söyleniyor. Şefik Fenmen, Adnan Menderesin "Kalem-i Mahsus Müdürü" olarak tanınır. O zamanlar, Basın ile münasebetleri pek parlak değildi. Sonra, Londra uçak kazasından çok ucuz kurtuldu, bozulan sinirleri tedavi edilsin diye Parise yollandı, 27 Mayıstan sonra Portekize gitti, Portekizde bazı olaylar, konuşmalar yüzünden merkeze geldi, . oradan da Belgrada gitti. İnanılmaz bir söylentiye göre Yüksel Menderes, Şefik Fenmenin merkezde iyi bir göreve gelmesini istiyormuş. Bu hikâyenin Yüksel Menderese maledilmesi biraz hatalı. Çünkü Yüksel Menderes şu sıralarda bir hemoroid ameliyatı geçirdi, sağlık durumuyla uğraşmaktan başka şeylere vakit ayıramıyor ki...

(Basın A: 20004) — 14

Yılın kadınları

Ulviye Bengisunun yılın kadını olarak seçilmesi bazı tepkilere yol açtı. Günseli Özkayanın seçimleri hiç bir zaman tepkisiz olmaz. Fakat bu seferki tepki çok sert değil. Çünkü Ulviye Bengisunun İstanbulun toplun hayatında belli bir yeri var. Onun çalışmasını yılın kadını olmak için yetersiz bulanlar da olabilir. Böyleleri yılın kadınının başka bir ölçüde seçilmesini savunuyor, örnek olarak da Üniversiteli kadınları gösteriyorlar. Lemis Akurgalın Türkiyenin en önemli konusu "aile plânlaması"na eğilmesini, köy köy, kahve kahve dolaşıp, cahil kadınları aydınlatmasını; Nermin Abadanın UNESCO'daki çalışmalarını Türkiye ölçüsünde daha tesirli buluyorlar.

"Sanat yılı olsun dedik»"

Editör Salim Şengili telefonda veya Dost dergisine giderek arayanlara bir ara hep ayni cevap veriliyordu:

"— İstanbulda efendim.."

İkinci soruya verilen cevap da şu oluyordu:

"— Önemli bir sanat takvimi bastırıyor da.."

Salim Şengil nihayet, "Önemli Sanat Takvimi"ni bastırıp Ankaraya döndü. Döndü ama, öksürüğü, yorgunluğu da birlikte getirdi. O,

"— Yeni yılın sanat yılı olmasını istedikti. Böylesine yorulacağımı ne bilirdim birader! Şimdi de sanatseverlere takvim ulaştırmakla meşgulüz" diye yakındıkça, dostları,

"— Hem takvim, hem sanat... İkisi biraraya gelirse, işte böyle yorulursun. Oysa, sadece takvim bastırsaydın böyle olmazdın" diyorlar.

Dernekler

Eğitim sorunları

İnce, zarif kadın ayağa kalktı, misafirleri selâmladı, sonra, elindeki notlara hiç bakmadan, ağır ağır anlatmağa başladı:

"— Türkiyenin en büyük sorunlarından biri, hiç şüphe yok ki, eğitim sorunudur. 1965 yılından itibaren bunu, esaslı şekilde işlediğimiz üç konudan biri olarak ele alan derneğimiz, bu konuda neler yapmıştır, neler yapmayı düşünmektedir? Şimdi, bunun üzerinde gerekli izahatı verdikten sonra, tartışma açmak istiyorum."

Olay, geride bıraktığımız haftanın sonunda birgün, Dedeman Otelinin yemek salonunda geçti. Konuşan genç ve zarif kadın, Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi Eğitim Kolu Başkanı Bilon Gürayman idi. Dernek, aylık yemek programına bu defa eğitim sorunlarını almıştı.

Milletlerarası Üniversiteli Kadınlar Derneğine üye olan dernek, başlıca üç konu üzerinde çalışmaktadır. Bunlardan ikisi -ki biri insan hakları, öteki nüfus sorunudur- milletlerarası federasyon tarafından seçilmiş ve gelecek milletlerarası kongrede tartışılmak üzere, üye devletlere bildirilmiştir. Her memleketin üniversiteli kadınları, kendi memleketlerinde bu konularla ilgili araştırmalar yapacak ve hazırladıkları raporları milletlerarası kongreye sunacaklardır. Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinde insan hakları konusunu işleyen kolun başında Kıymet Tesal, nüfus sorunları kolunun başında ise Serim Yurtören ile Lemis Akurgal bulunmaktadır. Nüfus sorunları, özellikle, Türkiyedeki aile plânlamasını ele almıştır. Dernek ayrıca, Türkiyenin eğitim sorunlarını esas konu olarak ilân etmiş ve 1965 yılından bu yana eğitim sorunları üzerinde çeşitli çalışmalar yapmıştır.

"Bu, gönüllü bir iş değildir!"

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin aylık toplantısına katılan 50'ye yakın üye, büyük **bir dikkatle,** Eğitim **Kolu** Başkanı Bilon Güraymanı dinliyorlardı. Gürayman **bir** soluk sustu ve sonra heyecanlı bir sesle konuşmasına devam etti:

"— Herşeyden önce şunu belirtmek isterim ki, Üniversiteli Kadınlar Ankara Şubesinin giriştiği bu eğitim faaliyetleri, bizim için gönüllü bir iş sayılamaz. Türkiyede üniversite tahsili yapabilmiş mutlu bir kadın azınlığı olarak, Türkiyenin eğitim sorunları ile ilgilenmek, onlara çaba katmak gönüllü bir iş değil, bir zorunluktur. Çalışmalarımızın hareket noktası da bu olmalıdır. Özellikle Türkiyede, okur-yazar olmayan, oranı yüzde 80'i aşan kadının sorunu nedir, köydeki okur-yazarlık sorunları nasıl halledilebilir, yetişkin insanın eğitimi üzerinde neler yapılmalıdır? Bunlar üzerinde' durup, konuya ışık tutmaya çalışmak başlıca ödevlerimiz arasındadır."

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi, 1964 yılında, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde düzenlediği bir açık oturumla konuyu ele almış, o günden bugüne, hemen her ay, bir yetkili bu konuda bir konuşma yapmış ve üniversiteli kadınların çalışmalarına ışık tutmuştur. 1965'te, kadın haklarının yıldönümünde, derneğin Bulvar Palasta düzenlediği bir toplantıya bütün kadın milletvekili ve senatörler çağrılmışlardır. Toplantıda "Kadın milletvekillerimizden neler bekliyoruz?" başlıklı, Türkiyedeki eğitim sorunlarını bütün nedenleriyle ele alan bir de broşür dağıtılmıştır. Nihayet, 19-21 Nisan 1965 te dernek, UNESCO ile birlikte, cehaletle savaş yılı münasebetiyle, Ankarada bir büyük seminer düzenlemiştir. Bütün resmî ve gayriresmi kuruluşların çağrıldığı seminerde, "yetişkin kadının eğitimi" konusu bilimsel açıdan ele alınmış, sonunda, Bakanlıkla işbirliği halinde komisyonlar kurulmuş, yetişkinleri eğitmek üzere Halk Eğitim Müdürlüğünün açtığı kurslara devam edilmiştir.

Bu kurslarda sertifika alan komisyon üyeleri, yurdun herhangi bir yerinde, yetişkinlere okuma-yazma öğretmek ve onları eğitmek üzere kurslar açabileceklerdir.

Herşey köyde başlar

Bilon Gürayman, derneğin faaliyetlerini ve yapmak istediği şeyleri anlattıktan sonra bir soluk durdu ve konuşmasına şöyle devam etti:

"— Fakat öyle zannediyorum ki, bizim asıl meselemiz, herşeyi bilimsel araştırmaya dayandırmakla halledilecektir. Okur-yazar olmıyanların büyük çoğunluğu köyde olduğuna göre, köyün bu konudaki dertlerini, sorunlarım bilmek, bunları bilimsel araştırmalara dayandırarak, kişisel görüşlerin ötesinde kararlarla hareket etmek şarttır. Gönüllülerin etkili şekilde nasıl çalışabilecekleri ancak bundan sonra, tam olarak tespit edilebilecektir. Köydeki kız çocuğu okula gönderilmiyor. Neden gönderilmiyor? Köyün gerçeği nedir? Köydeki küçük kız okulda elde ettiği bilgilerle gündelik hayatına ne getirebiliyor, bundan faydalanabiliyor mu? Neden faydalanamıyor? Önce,işte bu sorunlar üzerinde durmamız, bunları aydınlatmamız gerekir. Köy ço-

Önce toprak reformu!

1965 genel seçimlerinden dokuz ay kadar önce, 1965 bütçe müzakereleri sırasında CHP'yi düşürüp, koalisyonun kuvvetli kanadı olarak iktidara gelen AP, o zaman okuduğu hükümet programında toprak reformuna büyük yer vermiş ve kamuoyunu, toprak reformuna taraftar olduğuna inandırmak istemiş, hattâ CHP'yi,' her fırsatta, bu konuda samimi olmamakla suçlamıştı. Aslında bunun bir oyalama ve zaman kazanma, büyük halk kitlelerini, toprak reformu yerine, geçici, kandırıcı bir takım tedbirlerle avutma ve "toprak reformu" yerine "tarım reformu" politikasını kabul ettirme taktiği olduğu o zaman da biliniyordu. Nitekim ondan dokuz ay sonra, 10 Ekim 1965 genel seçimleriyle tek başına iktidara gelen AP, benimser göründüğü toprak reformu konusunda, o günden bugüne bir arpa boyu ilerlememiş, daima geçici, topraksızı aldatıcı tedbirlerden söz etmiş ve büyük toprak sahibini daha zengin edecek ,ona daha fazla imkân verecek bir tarım reformu üzerinde durmuş tur. Oysa CHP'nin hazırlamış olduğu toprak reformu tasarısında tarım reformu geniş çapta yer almıştı. Çünkü, bütün az gelişmiş ve sorunları ayni memleketlerde bugüne kadar yapılan denemeler, kuru bir toprak dağıtımının sonuçta hiçbir işe yaramadığım, topraksızı yeniden ağanın, sömürücünün ağına düşürdüğünü göstermiştir. Toprağı ıslah etmeden, gübre ve tohum sorunlarını çözümlemeden, kooperatifçilik gibi mekanizmaları işler hale getirme tedbirlerini almadan, topraksız, aç ve sefil, bilgisiz ve imkânlardan yoksun köylünün eline kuru toprağı verip, "Al, bunu işlet!" demek elbette ki toprak reformunu amacına ulaştırmaz. AP'li bir üyenin de Bütçe ve Plân komisyonunda söylediği gibi, bu iki reform ancak, içiçe uygulandığı zaman olumlu bir sonuç alınabilecektir. Tarım reformunu içine almayan bir toprak reformu başarısız olur ve toprak reformu inancını da öldürür ki, bu yönden tehlikelidir. Ama, toprak reformu olmaksızın uygulanacak bir tarım reformu daha da korkunç bir durum yaratacaktır. Zira, gene Bütçe komisyonunda, İlyas Seçkinin ifade ettiği gibi, 60 bin dönüm arazi sahibinin gelirini yükseltip, bu alandaki eşitsizliği daha da artırmaktan başka bir işe yaramıyacak; Anayasanın, 10 yıllık plânın, bu konuda Türkiye için yerli ve yabancı uzmanlar tarafından hazırlanmış plan iktisadî raporların tam aksi yola gidilmiş olunacaktır.

Toprak reformunun bir amacı da, Türkiyede çok adaletsizce dağılmış bulunan geliri, uygar bir topluma yaraşacak şekilde, yeni baştan düzenlemektir. **Türkiye hakkında tarafsız uzmanlarca hazırlanan bütün raporlarda, toprak reformu yapılmadıkça Türkiyenin az gelişmişlikten kurtulamıyacağı kesinlikle ifade edilmektedir. AP İktidarının, malûm zihniyeti ile, bu az gelişmişlik duvarını hiçbir zaman aşamıyacağı, örneğin, gerekli bir toprak reformunu hiçbir zaman yapamıyacağı herkesçe bilinmektedir. AP, 10 Ekim 1965 seçimlerinde, az gelişmiş bu ülkenin insanlarına bol bol refah vaadetmiş, fakat bilimsel hiçbir çare göstermemiştir. Türk halkı bugün hâlâ, AP'nin sihirli düğmeye basıp, Türkiyenin sorunlarım çözümlemesini beklemekte, avanslar, dernek baskınları, uyuşturucu bir Milli Eğitim anlayışı içinde gününü geçirmeye çalışmaktadır. Ama asıl üzücü olan, AP'nin bu alışılagelmiş tutumu değil, XVIII. Kurultayından sonra, türk aydınına yol gösteren Ortanın Solu politikası ve bu politikanın, memleket sorunlarım çözümleme yolundaki kesin ve bilimsel tedbirleri içine alan dünya görüşü ile memlekette büyük bir umut kaynağı niteliğini kazanan CHP'nin kendi bünyesi içindeki tutucu harekettir. Gerçi CHP teşkilâtı bu harekete çok az önem vermektedir ve genel kanaat, bugün yapılacak bir yeni kurultayda Ortanın Solunun, lider ve ekibiyle, daha büyük bir zafer kazanacağı şeklindedir ama, halk Teşkilât gibi düşünemez ki... Halk sabırsızlanmakta ve CHP'den, akademik tartışma yerine, Ortanın Solu politikasının, her sade vatandaşın yarınını somut şekilde aydınlatmasını, gerekli tedbirleri ona göstermesini istemektedir. Teşkilât, Ortanın Solunu mutlaka zafere ulaştıracaktır ama, Mecliste bir toprak reformu tartışılırken, bazı Grup üyelerinin, aç ve sefil türk halkından uzaklaşıp, kişisel kaygılara düşmeleri ve tutunan bir hareketi baltalamaya çalışmaları gerçekten üzücüdür. "81er" denilen hizip bugün, CHP teşkilâtının hemen hemen bütününü, aydınları, Basım, CHP'nin Ortanın Solu hareketinden birşeyler bekleyen bütün vatandaştan karşısına almış durumdadır. Türkiyede beliren umutları kırmaya çalıştığı için, bu hizip, tarihi bir sorumlulukla karşıkarşıya bulunmaktadır. Siyasi partilerde sandalye mücadelesi gayet tabiidir ama, bunun için fikirler ve memleket çıkarları feda edilmemelidir. Türk aydını bugün, CHP'nin, ortanın solundaki dinamik politikası ile, birlik ve beraberlik içinde, Türkiyenin sorunlarına çare getirmesini beklemektedir. CHP önce, birlik içinde bir toprak reformu politikası gütmeli, bunun ne derecede sosyalist bir davranış olduğunun tahliilini ise ilim adamlarına bırakmalıdır.**

Jale CANDAN

cuğu okumak istiyor ama, başka bir dünyaya girmek, köyden kurtulmak için okumak istiyor. Çünkü, köylü için okumuşların, kültürlülerin dünyası başka bir dünyadır. Kültürün herkese gündelik hayatında lâzım olduğunu köylü bilmemektedir. Belki de bugünkü sistem onu böyle bir düşünceye götürüyor. Belki de, araştırma sonunda bu sistemde değişiklikler yapmak gerekecektir. Gönüllülerin başlıca ödevi, köyün gelenekleri yanında okur - yazar olma geleneğini yerleştirmek, bunun faydalarını onlara anlatabilmek ve üniversiteli kadınların tecrübelerinden faydalanarak, köyün okuma sorununa ışık tutacak araştırmaları yapmaktır. Bu konudaki gönüllü teşkilâtı bir ordu gibi geniş tutulmalı ve Üniversiteli Kadınlar Derneği il ve ilçelere, köylere giden bütün aydın kadınlardan, memur eşlerinden faydalanmalı, Türkiyenin eğitim sorununun halledilmesi konusunda büyük bir örgütlenmeye önayak olmalıdır."

K İ T A P L A R

KIZILIRMAK

Hasan Hüseyinin destan şiiri. Bizim Yayınlar, Ankara 1966, 64 sayfa 4 lira. İsteme adresi: Kıbrıs Cad., Okul Sokak 1/B, Kurtuluş - Ankara.

"Kızılırmak", Hasan Hüseyinin, Kasım 1963'de yayımlanmış olan "Kavel" ve Nisan 1965'de yayımlanan "Temmuz Bildirisi" adlı şiir kitaplarından sonra yayımlanan üçüncü kitabıdır.

İnatçı bir toplumcu olan Hasan Hüseyin, "Kızılırmak"ta gene toplum sorunlarına eğilmektedir. Sanatın sanat için olduğu . yolundaki, geri bırakılmış bir ülke için gerçekten komik olan bir kanıya yüzdeyüz karşı bir şair olarak da, sorununun kökünü bu topraklardan alıp, söze Anadolunun namlı Kızdırmağı ile başlamakta, çepçevre dünyaya meydan okumaktadır. Nâzım Hikmet, Atillâ İlhan ve Fazıl Hüshüden sonra, şiirde destan denemesinin başarılı örneklerinden birini veren Hasan Hüseyin, "Kızılırmak"a şöyle başlamaktadır:

"silâh ve şarkı - ben bütün karanlıkları bunlarla yendim - doğacak çocuğumun kanında esen - emekçi karımın dimdik bakışlarında • ve çetelerin sipsivri uykusuzluğu - silâh ve şarkı - benim bütün şarkıla--ım iri kuşlardır al ve şafakleyinışıklı nehirler büyütür silâh seslerim tankaranlığında - yekinir yürür orman - yekinir yürür toprak yekinir yürür kalabalıklar ve der ki kitabın ortayerinde - bütün ırmakları dünyanın - kızılırmaktan geçer - vurun kanatlarınızı karanlığa kuşlarım - geçin sıcak ırmakları kuşlarım - kızdırmak kızdırmak akın kuşlarım"

Noktaya, virgüle, büyük harfe boşvermesinin dışında, yerilecek yanı bulunmayan "Kızılırmak", bir büyük destan denemesi olarak, saygıyla okunacak, soluklu bir eserdir. "Kızılırmak"tan üç-beş mısralık bir örnek daha vererek, bu konudaki sözü bitirelim:

"gel benim darmadağın direncim - gücüm - emeğim - çilem gelgel benim büyük acım - gel ve bitir şu işi - kalaylardan mı gelirsin bolivya'lardan - rio'nun favelâlarından mı - ispanya'dan mı vietnam' dan mı - Zonguldak kömürlerinden mi gelirsin - Çukurova'lardan mıyellerle mi gelirsin ateşlerle miuçarak mı koşarak mı yırtınarak mı - gel işte gel gayrı - gel - gel - gel ve bitir şu işi"

AŞKIN DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI

Tank Dursun K.'nın senaryo haline getirilmiş iki hikâyesi, Habora Kitabevi, İstanbul 1966, 42 sayfa 3 lira

Tarık Dursun K., edebiyatımıza şair olarak girmiş, şiirden hikâyeye, hikâyeden eleştiriye, eleştiriden romana, romandan sinemaya, sinemadan gazeteciliğe atlamış, hiç biryerlerde duramamış, ama en büyük başarısını hikâyelerinde göstermiş bir kişidir. Henüz, dört başı mâmur romanını yazmadığı için, birer hikâye azmam olan roman denemelerine bakarak peşin biri hüküm vermek için belki zaman henüz erkendir ama, gene de bir kehanette bulunarak, Tarık Dursun K.'nın yarın için en büyük ve kalıcı eserlerinin romanları olabileceğini söyleyebiliriz.

Tezgâhtarlıktan işportacılığa, musahhihlikten rejisörlüğe kadar çeşitli boyalara girmiş, ekmeğini taştan çıkaran bir insan olarak, hayatı tanımaya çalışmaktan öteye, hep hayatın içinde kalmış, dolayısıyla günlük yaşantıları dile getirmiş bir yazar olarak Tank Dursunun Habora Kitabevi tarafından yayınlanan, gerçekte ikisi de hikâye olan, ama ikincisi sinema diline tercüme edilerek "çekim için senaryo" haline getirilen, "Sevmek diye birşey" ve "Aşkın dünü, bugünü, yarını" için söylenecek çok fazla söz yoktur. Bu iki hikâye de, Tarık Dursunu okumamış, onun dilinin ve anlatımının tadına varmamışlar için mutlaka okunması gereken, onu tanıyanlar için de, yayımlandığı duyulunca mutlaka alınıp okunacak olan bir ufacık kitaptır. Tertemiz bir türkçe, yapmacıksız bir dil ve dipdiri iki hikâye...

VARLIK YILLIĞI 1967

Varlık Yayınevinin 8. yıllığı. Varlık Yayınları 1254, İstanbul 1966, 656 sayfa 10 lira.

Sekiz yıldanberî Her yılın sonunda muntazaman yayınlanan Varlık yıllıklarının sekizincisi kocaman, ama derlitoplu, göz dolduran bir cilt. Geride kalmış bir yılın sanat olaylarım, geride kalmış yıl içinde yazılmış da yayımlanmamış şiir ve hikâyeleri, Türkiyede ve dünyada yılın olaylarını, 1966 içinde gazetelerde yayımlanmış bellibaşlı düşünce yazılarını, dünya şiirinden çeşitli örnekleri, 1966 yılında yayımlanmış edebiyat, bilim ve kültür kitaplarının seçme bir bibliyografyasını içine alan "Varlık Yıllığı 1967"de en önemli bölüm, yirmi yazarın katıldığı, edebiyatımızın bugünkü sorunları ile ilgili bir açık oturumu veren bölümdür. Beş saat süren bu açık oturumda, türk sanat hayatının edebiyat kolunun hemen bütün sorunları tartışılmıştır. Bir sonuca varmaktan çok, çeşitli sorunları dile getirmek amacıyla düzenlenmiş olan bu açık oturum ilgi ile okunmaktadır.

Sadece sanatla ilgilenenler için değil, sanatla hiç ilişiği olmasa bile, Türkiye ve kültürle ilgili herkesin elinin altında bulundurmasında fayda bulacağı bu yıllıkları sürdürme çabasından dolayı Yaşar Nabi Nayıra ne kadar teşekkür edilse azdır.

İlhami SOYSAL

TİYATRO

AnkarA

Orduda tiyatro

Bölge Tiyatroları dâvasının halledilmesinde galiba en önemli rolü oynayabilecek bir teşebbüsün ilk adımı, Ordu tarafından sessiz sadasız atıldı. Başkentte, Jandarma Genel Komutanlığı Tiyatrosu adı altında bir topluluğun kurulduğunu, geçen Mayısta temsillere başladığını, ikinci oyununun 50. temsiline ulaşacak kadar ilgi gördüğünü, üçüncü oyununu verdiğini, dördüncüsüne hazırlanmıya başlamış olduğunu, tiyatroseverler, bir gazete röportajından öğrendiler.

Çalışmalarını, böylesine bir alçakgönüllülükle, Basına duyurmağa bile lüzum görmeyen bu topluluk, Jandarma Armoni Müzikasına bağlı amatör, yani gönüllülerden kurulu, ülkücü bir topluluktur. Ama repertuvarına bir bakın: Turgut. Özakmandan "Duvarların Ötesi", Selçuk Kaskandan "Alamanyadan bir yâr gelir bizlere" ve şimdi Eleanor Porter'den "Polyanna", pek yakında da Cahit Ataydan hiç oynanmamış, yepyeni bir komedi: "Palabıyık".

İnsan bu haberleri okudukça, sonra merak edip topluluğun program dergisine şöyle bir göz gezdirince, tatlı bir sürprizle karşılaşıyor: Fotoğrafların yansıttığı sahneler, dekorlar ciddi bir çalışmanın izlerini taşımaktadır. Ama asıl sevinilecek husus, topluluğun yöneticisi yüzbaşı Vicdan Tabakoğlunun şu satırları: "Yurt savunmasında en büyük rolü oynayan Ordu, sanat alanında da en büyük rolü oynama yolunda önemli adımlar atmış bulunuyor. İyi bir asker yetiştirmenin yanısıra, iyi bir sanatkâr yetiştirmek için, sanatsever komutanlarımızdan aldığımız cesaretle Armoni Müzikamız bünyesinde yeni bir Tiyatro kolu, Folklor ekibi, Türk Müziği ve Hafif müzik orkestralarıyla küçük bir Konservatuvar olma çabasındayız."

Sahne ve müzik sanatlarım yurda yaymanın ve bu sanatlardan yoksun milyonlarca yurddaşı kültür ve sanat eğitimine kavuşturmanın en kestirme yollarından biri budur. Askerlik görevlerini yapmak için bir süre Orduya katılacak değerli sanatçılarımızdan da yararlanarak, kısa zamanda geliştirilebilecek böyle bir Konservatuvar, yarın, yurdun her köşesinde profesyonel Ordu Tiyatroları, Ordu Orkestraları kadrolarını besleyecek elemanları yetiştirebilir. Hattâ -neden olmasın?- Orduda açılacak yeni bir Güzel Sanatlar sınıfıyla, büyük merkezlerden uzakta yaşayan geniş halk kitleleri kadar ordu mensuplarımızın da en medenî ihtiyaçlarından biri pek güzel karşılanabilir.

Jandarma Komutanlığı Armoni Muzikasının bu teşebbüsü, Ordumuza tiyatroyu sokan ileri görüşlü, yurt ölçüsünde önemli -ve şimdiden başardı- bir sanat hamlesidir.

Oyun: "Bir Pazar Gezintisi" ("La Promenade du Dimanche"); Komedi, 2 bölüm

Yazan: Georges Michel

Çeviren: Semra Asılyazıcı

Tiyatro: Ankara Sanat Tiyatrosu

Yöneten: Genco Erkal

Dekor-Kostüm: Osman Şengezer

Konu: Genco Erkal, tanıtma yazısında, "Sizi biraz rahatsız edeceğiz bu gece... Oyunumuzun konusu sizlersiniz. Alay edeceğiz sizinle... Bütün gülünç ve korkunç yanlarınızı büyülten, daha belirgin kılan bir aynadan size kendinizi göstereceğiz..." diye söze başlıyor. Gerçekten de genç fransız yazarın oyunu, Gogolün sözünü ettiği aynalardan. Şu farkla ki, belirli bir toplumun, belirli bir çevrenin belirli tiplerini değil, dünya yurttaşlarının çoğunluğunu, "orta sınıf"ın insanlarını yansıtıyor. Kurulu bir düzen içinde yaşamıya alışmış -veya alıştırılmış- her seyirci bu aynada kendini görebilir. Şüphesiz karikatür halinde, ama gerçeği konuşturan bir karikatür... Baba, Oğul, Büyükbaba, Anne ve Büyükannenin bu pazar gezintisi, Georges Michel'i ortaya çıkarmış olan Sartre'ın dediği gibi, "tarihe karşı bellediğini tekrarlamakla kendini savunan" bir toplumun mythos'udur. Gezinti sırasında, serseri bir kurşunla vurulup ölen Büyükbabayı, belediyeciler, sokağı süpürürcesine kaldırıp götürüyorlar ve aile -hiçbir şey olmamış gibi- gezintisine devam ediyor: "Ölenle ölünmez ki!." Buruk "grotesque"i içinde inanılmaz davranışlarımızın derin gerçekliğini -ve gerçeklerimizin dayandığı inanılmaz bencilliği- yüzümüze vuran bir oyun.

Oynayanlar: Tunca Yönder (Baba), Celile Toyon (Anne), Erkan Yücel (Çocuk), Serap Tayfur (Nine), Râna Cabbar (Büyükbaba), Elif Türkân Çölok, Türker Tekin (Tanıdıklar) -.s.

Beğendiğim: Hemen hemen "vaka"sız bir oyun yapısı -hattâ bir çeşit otomatizm- içinde yazarın gerçekleştirmeyi başardığı, çok etkili nükte ve sosyal hiciv. Genco Erkalın -baskı ve ölüm sahnelerinin fazla sert, dramatik realizasyonu bir yana- oyunun ve temsilin kaderini çizen ustaca yönetimi. Başta Tunca Yönder, Celile Toyon, Erkan Yücel üçlüsü olmak üzere, bütün sanatçıların başarılı bir örneğini verdikleri "ensemble" oyunu. Osman Şengezerin, çok tablolu sokak sahnelerini, mihverleri üzerinde dönen -ve mükemmel işleyen- panolarla canlandıran, güzel -ve akıllı- dekoru.

Beğenemedîğim: Önemli birşey yok.

Sonuç: Sadeliği -hattâ bilinçli alelâdeliği- içinde sarsıcı, uyarıcı bit eser. Ankarada mevsimin en ilgi çekici, en başarılı oyunlarından biri.

Naciye FEVZİ

Türk filmi çekiliyor
Biz bize benzeriz

Türkiye

"Ship of Fools"

Bu bir film adıdır, amerikalı yönetmen Stanley Kramer'in 1964'-te çevirdiği filmin adı. Kimbilir, belki de yabancı filmleri sıcağı sıcağına aktarmak furyasından Kramer'in bu filmi de nasibini almıştır da bizim haberimiz yoktur. Ama zaten, burada önemli olan bu değildir. Önemli olan, sinemamızın gitgide bu ada lâyık bir nitelik kazanmasıdır. İşler o duruma geldi ki, hiç kimse, sinema dışında bile hiç kimse, film i yapımı göstergesinin 200-250 arasında dolaşmasını yadırgamıyor. Hiç kimse, bir senaryocunun yılda üç düzine senaryo yazmasını, bir oyuncunun iki düzine filmde oynamasını, bir yönetmenin bir düzine film çevirmesini veya üçbuçuk günde, evet üçbuçuk günde bir film çıkarmasını önemsemiyor. İşler öyle duruma geldi ki, dikkatler, ancak bu rekorlarda bir duraklama veya gerileme olduğunda çelinecek, ancak o vakit "acaba yolunda gitmiyen bir şey mi oldu?" diye sorulacaktır. Asıl yolunda gitmiyen şeyin yıllardır süregeldiği öylesine unutuldu. Türk sineması denilen "çılgınlar gemisi"nin ancak karaya vurduğu vakit içindekilerin de, dışındakilerin de belki ayılabileceği her gün biraz daha iyi anlaşılıyor.

Geminin karaya vurmak üzere olduğunu gösteren belirtiler ise tümen tümendir. Fakat bunlardan hiç biri, "çılgınlar gemisi"nin yolcularında rastlanan şaşkınlık kadar durumu aydınlatıcı değildir. Sinemamız yeni yıla ne şu rekorla, ne bu rekorla girdi; sinemamız yeni yıla şaşkınlıklar rekoruyla girdi. Batmak üzere olan gemide kaptanı yolcusundan, yolcusu kaptanından şaşkın olunca, ne kadar terslikler yapılır, ne saçmalıklara başvurulur, sinemacılarımız yılbaşında işte bunun örneklerini verdiler.

No. 1: Frankenstein hikâyesi

BSrinci örneği, yılbaşının arefesinde kaptanlar verdiler: Türk Film Yapımcıları Birliği ciddi ciddî oturup toplantı yaptı ve yine ciddi ciddî, oyuncuların sınıflandırılmalarına karar verdi: Oyuncular üç sınıfa ayrılacak, "as" oyuncuların ücretlerinde yüzde 25 indirim yapılacak, bunlar için 25 bin liralık "tavan" fiyat tespit edilecekti. Her altı ayda bir yapılacak "zirve" toplantısında bu sınıflamalar yeniden gözden geçirilip gerekli değişiklikler yapılacak, yapımcılar birliğinin ortak kararına uymıyan film şirketlerinin filmleri kara listeye alınacak, sinemalarda oynatılmıyacaktı. Bu, yapımcıların, kendi elleriyle yarattıkları "yıldızcılık" sistemi üzerine film giderlerinin başdöndürücü bir. hızla artmasına karşılık, araya araya buldukları çareydi. Yapımcılar bir Frankenstein yaratmışlar, şimdi kontrolünü ellerinden kaçırdıkları canavara gem vurmak için bula bula bu zavallı, hiç bir uygulama imkânı olmıyan çareyi öne sürüyorlardı. Anlaşılan, bunlar, yıldız sisteminde yıldızların ücretinin kendileri tarafından değil, seyirci tarafından kararlaştırıldığım bile bilmiyorlardı. Haydi bunu bilmi-

yorlardı; peki ama, bundan iki yıl önce yine yıldız sistemine karşı büyük bir gösterişle açıkladıkları başka bir kararı hiç bir vakit uygulayamadıklarını da mı göz önüne almadılar? İki yıl önce, hiç bir yıldızın yılda yarım düzineden fazla filmde oynatılmaması kararını alanlar, yeni kararlarını aldıkları vakit yıldızların yılda iki düzine film çevirerek rekor kırdıklarından habersiz iniydiler? Yıldız sistemi bir kere yürümeyegörsün; yapımcı oyuncuların yarım düzineden fazla filmde oynamaması kararını imzalar, sonra, daha kararın mürekkebi kurumadan, ilk fırsatta bir düzine film için sözleşme imzalar, 25 bin liralık tavan fiyatı kararına imzayı basar, ondan sonra da, 75 bin liradan rakibini atlatmaya kalkar.

No. 2: Budist hikâyesi

İkinci örnek, gazetelerin okuyucu mektupları sütunlarını ayni tip mektuplarla dolduran bir yapımcı - yönetmenin İstanbul Vilâyeti önünde plânlı - programlı film yakma teşebbüsüyle -bizimki, budist rahipler kadar yürekli olmadığından, kendini değil, filmini yakacaktı- ortaya çıktı. Yapımcı - yönetmenin derdi, yabancı eserlerin, filmlerin yerli filmlere malzeme olması, bu malzemeden meydana getirilen yerli filmlerin belediye eğlence resminden yararlanmasıydı. Böylelikle, kendisi gibi "yüzdeyüz yerli film" çevirenlerin hakkı yeniyordu.

Aslına bakılırsa, bu olayın hiç bir ciddî yönü yoktu ve şaşkınlık da, bu yapımcı-yönetmenin Vilâyet önünde filmini yakmağa kalkışmasında değildi. Şaşkınlık, sinemamızda bir süreden, uzunca bir süredenberi "yüzdeyüz yerli film" yapılmasından yana olan, bunun nazariyesini yapmağa çalışan, bu yüzden kavgalı-çekişmeli tartışmalara girişen bir sinemacılar grupunun ortaya çıkmasında ve... ve "yüzdeyüz yerli film" uğrunda filmini yakmağa kalkan sinemacının protesto ettiği yabancı kaynaklı filmleri çevirmekte en hızlı, en ateşli davrananların da bu grup olmasındaydı.

No. 3: Çalı hikâyesi

Üçüncü örnek, türk sinemasında çalışanların çoğunu içinde barındıran bir sendikanın türk sineması konusunda inceleme, araştırma yapmak için bir program hazırlaması, bürolar kurmasıdır. "Şaşkınlık bunun neresinde?" diye sorulabilir. Bu sendika, bundan üç yıl kadar önce türk sinemasına çekidüzen vermek için Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından bir "Sinema Şûrası" toplandığı vakit, işveren sendikasıyla da işbirliği yapıp, "Türk sinemasına çekidüzen vermeğe lüzum yok. Türk sineması iyidir, iyi yoldadır., Hem, zaten böyle bir şeye lüzum olsa, bunu kendimiz yaparız. Çünkü türk sinemasını bizden başka kimse bilmez" diyen sendikadır. Üç yıl önce, türk sinemasını kendilerinden başka kimsenin bilmiyeceği için, sinemacılardan başka herkesin toplantıdan çıkarılmasını isteyen, bu kabul edilmeyince de toplantıyı işveren sendikasıyla birlikte terkeden sendika şimdi, türk sinemasına çekidüzen vermek için "bazı bilgiler"e ihtiyaç olduğunu anlamış! Türk sinemasını herkesten iyi bilen bu sendikanın öğrenmek istediği şeyler arasında da meselâ Türkiyedeki sinema salonlarının sayısı, sinemalardaki koltukların sayısı, açık ve kapalı sinemaların sayısı gibi şeyler var! Herşeyi bilen sendikamız bunları öğrenecek, değerlendirecek, sonra da "bünyemize uygun" tedbirler öne sürüp, sinemamıza çekidüzen verecek!

No. 4: Talkın hikâyesi

Bu, "bünyemize uygun" deyimi burada mahsus kullanıldı. Çünkü

(AKİS: 15)

dördüncü örnek de yine bu sendikanın bu deyimi her fırsatta kullanan akü hocalarının bir davranışıyla ilgilidir. Bu akıl hocaları, sinemamız için ne vakit bir şeyler yapılmak istenmiş, tedbirler alınmağa çalışılmışsa, ne olduğunu, ne yapılacağını öğrenmek zahmetine bile girmeden, "Bu, yabana işidir. Bu, bize uymaz, bünyemize uygun düşmez" deyip karşı çıkmışlardır. Ama, herhalde inceleme ve araştırmalarının sonucunu bekliyor olmalılar ki, bünyemize uygun düşenin ne olduğunu da bir türlü söyliyememişlerdir. Fakat öte yandan, Parlâmentoya sunulan Belediye Gelir Kanunu tasarısında yerli filmlere tanınan eğlence resmi indiriminin yükseltileceğini duyunca da bunu önlemek için hemen harekete geçmişlerdir. Oysa 1948'de yerli filmi sözde korumak amacıyla sinemacılar tarafından hükümete yapılan telkinle alman bu tedbir hem tam yabancı kaynaklıydı, hem de, sadece bizim bünyemize değil, hiç bir ülkenin bünyesine uymıyacak bir koruma tedbiriydi. Sendikamız şimdi var gücüyle bu "bünyemize uymıyan" koruma tedbirini savunmağa çalışmaktadır!

No. 5: Küp hikâyesi

Bu, yerli sinemanın korunması meselesinin yalnız sinemacılar yönü değil, resmî makamlar yönü de bir âlemdir. Bunun için, şaşkınlıklar örneğinin beşincisini de "çılgınlar gemisi"nin yolcularından değil, seyircilerinden vermek yerinde olacaktır. Belediye Gelir Kanunu tasarısında yerli filmlere tanınan eğlence resmi indiriminin yükseltilmesi için ileri sürülen bir gerekçe mevcuttur ki bu, dünyadan ne kadar habersiz olduğumuzu açıkça ortaya koymaktadır. Gerekçe, yerli sinemanın artık korunmaya muhtaç durumdan kurtulduğunu öne sürmektedir. Yani bu tasarıyı hazırlıyan kişi. ne sinemamızın asıl bugün korunmaya muhtaç olduğunun, ne de bu korunmaya muhtaç olma halini, yine yerine yenisi geçirilmek istenen eski kanundaki o koruma hükmünün yarattığının farkındadır. 1948'denberi üstüste dizilen küplerin en altındaki o sakat koruma maddesi çekildiği vakit kopacak gürültü duyulunca, türk sineması korunmaya muhtaç mıdır, değil midir, anlaşılacaktır.